

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ & ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΧΑΡΙΣΗ ΧΡΥΣΟΥΛΑ (Α.Μ.:187)

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΔΗΜΟΤΙΚΑΛΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΜΑΡΤΙΟΣ 2012

Αφιέρωση

Αφιερώνεται στην οικογένειά μου.

Ευχαριστίες

Από το σημείο αυτό θέλω να ευχαριστήσω τον κ. Δημοτίκαλη Ιωάννη για τη βοήθειά του και την συνεργασία του, και την κ. Γρηγοράκη Ελπίδα για την επιμέλεια του κειμένου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 8-27

Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΩΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1. 1. ΟΡΙΣΜΟΣ	8
1. 2. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	8-9
1. 3. ΤΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	10-12
1. 4. Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ Α.Ε.	12
1. 5. ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	13
1. 6. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ-ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	13-14
1. 7. ΠΡΟΒΟΛΗ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ....	14-15
1. 8. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ-ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ....	15-16
1. 9. ΦΥΣΗ – ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ	16-18
1. 10. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ	19
1. 11. ΔΙΑΤΡΟΦΗ	20-21
1. 12. ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	21-27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 28-38

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

2. 1. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LEADER	28-30
2. 1. 1. Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER+ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ	30-32
2. 2. ΟΑΔΥΚ, ΟΠΑΑΧ ΚΑΙ ΠΕΠ.....	32-33
2. 3. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΗΤΕΙΑΣ	33-34
2. 4. ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΝΩΣΕΩΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΕΛΛΑΔΑΣ	34-35
2.5. ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ ΑΠΟ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ	36-38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 39-50

Η ΚΡΗΤΗ ΩΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ

3. 1. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	39-41
3. 2. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	42
3. 3. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΟΥ	43-44

3. 4. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	44-45
3. 4. 1. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ «ΜΗΛΙΑΣ»	45-46
3. 5. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ	46
3. 5. 1. ΤΟΠΟΘΕΣΙΕΣ ΚΑΤΑΦΥΓΙΩΝ	46-47
3. 5. 2. ΤΟΠΟΘΕΣΙΕΣ ΑΛΕΞΙΠΤΩΤΟΥ ΠΛΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΠΕΝΤΕ	47-48
3. 5. 3. ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗ ΣΤΑ ΒΟΥΝΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ	49-50
3. 5. 4. ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

4. 1. ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΝΟΜΟ	51
4. 2. ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΝΟΜΟ	51-52
4. 3. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ	52-56
4. 4. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΤΙΜΗΣ ΜΙΝ, ΤΙΜΗΣ ΜΑΧ	56-57
4. 5. ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ.....	57-61

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	62-63
------------------	-------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	63-65
-------------------	-------

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	66-67
--------------------------	-------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	68-77
------------------	-------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1.....	68-71
------------------	-------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2.....	72-73
------------------	-------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3.....	74-77
------------------	-------

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Νόμισμα Κρήτης (ΠΗΓΗ: *krassanakis.gr/1990*)

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία έχει ως θέμα τον αγροτουρισμό και ειδικότερα την ανάπτυξη του στην Κρήτη. Ο αγροτουρισμός βρίσκεται στον αντίποδα του μοντέλου ήλιος – θάλασσα – μνημεία. Ξεκίνησε στο περιθώριο και ως αντίθεση στο μαζικό τουρισμό, ωστόσο στην Ελλάδα γενικότερα και στην Κρήτη ειδικότερα έχει τις δυνατότητες να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης, να ανανεώσει την ύπαιθρο και να επιμηκύνει την τουριστική περίοδο σε 12 μήνες. Η αντεπίθεση της Ελλάδας μπορεί να βασιστεί σε αυτήν, την όχι και τόσο διαδεδομένη αλλά λόγω της φύσης και της υπαίθρου κατάλληλης και αρμόζουσας μορφής εναλλακτικού τουρισμού, του αγροτουρισμού. Η ελληνική φύση είναι πλούσια σε ομορφιές και αξιοθέατα, ποτάμια, βουνά, σπηλιές, φυτά, ζώα, οικοτόπους και οικοσυστήματα. Επιπλέον η ελληνική ύπαιθρος είναι διάσπαρτη από μονοπάτια, γεφύρια, παλαιότερα αρχιτεκτονήματα και κτήρια, που μπορούν να προσελκύσουν τον τουρίστα που θέλει να δει «την Ελλάδα αλλιώς». Αλλά και οι κατά τόπους παραδόσεις διατηρούνται αναλλοίωτες στις απομακρυσμένες και ορεινές περιοχές. Με αφορμή την παραπάνω διαπίστωση παρουσιάζεται ο αγροτουρισμός ως εναλλακτική μορφή τουρισμού και οι στόχοι και τα μέσα της ανάπτυξής του, αλλά και σε ποιες ομάδες τουριστών και επισκεπτών απευθύνεται καθώς και οι αντίστοιχες δραστηριότητες με εκτενείς αναφορές στους νομούς της Κρήτης. Σκοπός της εργασίας είναι η καταγραφή των υποδομών, για τις οποίες καταρτίστηκαν πίνακες και διαγράμματα που περιέχουν τις τιμές και δυναμικότητά τους. Επιπλέον, επιχειρείται η παρατήρηση των αρνητικών σημείων και η ανάδειξη των πλεονεκτημάτων του κρητικού αγροτουρισμού. Επίσης με βάση την ανάλυση SWOT προτείνονται βελτιώσεις και υποδεικνύονται τα κακώς κείμενα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το αντικείμενο της πτυχιακής εργασίας είναι η **ανάπτυξη του αγροτουρισμού στην Κρήτη**. Στο νησί φιλοξενούνται ήδη τουρίστες που στο επίκεντρο του ενδιαφέροντός τους βρίσκεται ο αγροτουρισμός και η ποικιλία των δραστηριοτήτων που προσφέρει. Ωστόσο υφίστανται λάθη, παραλείψεις και απειλές, τα οποία πρέπει να ξεπεραστούν.

Η εργασία διαιρείται σε δύο επιμέρους τμήματα. Το θεωρητικό αφορά τον ορισμό, το ξεκίνημα, την εξέλιξη, τους στόχους και τα μέσα, τα καταλύματα, τις επιχειρήσεις, τους φορείς του αγροτουρισμού. Επίσης εκτενής λόγος γίνεται για τις κατηγορίες επισκεπτών που απευθύνεται, τα χαρακτηριστικά και τα πλεονεκτήματά του. Αλλά και τη σχέση του με τη φύση και την οικολογία, τον πολιτισμό, τη διατροφή και τα τοπικά προϊόντα. Στη συνέχεια παρουσιάζεται ο αγροτουρισμός ως βασικός μοχλός περιφερειακής ανάπτυξης, αλλά και τα προβλήματα που ήδη αντιμετωπίζει ο αγροτουρισμός στην Κρήτη ή ενδέχεται να προκύψουν μελλοντικά κατά την περαιτέρω ανάπτυξή του. Παρατίθενται οι δυνατότητες επιχορήγησης από το κράτος και την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα σχετικά προγράμματα και οι Ομάδες Τοπικής Δράσης και οι δραστηριότητες που προσφέρει το νησί ανά νομό, συνοδευόμενες από διαγραμματική απεικόνιση.

Το άλλο τμήμα της εργασίας περιλαμβάνει την στατιστική ανάλυση, πίνακες και γραφήματα στοιχείων που σχετίζονται με τον αγροτουρισμό στην Κρήτη. Ειδικότερα καταγράφονται τα καταλύματα ανά νομό, η δυναμικότητα, οι ελάχιστες και μέγιστες τιμές των δωματίων ανά ημέρα. Ακολουθεί σύγκριση μεταξύ των νομών, σχολιασμός κάθε πίνακα και γραφήματος και ανάλυση SWOT.

Το πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζει τον αγροτουρισμό ως εναλλακτική μορφή τουρισμού. Το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται στους στόχους και τα μέσα της ανάπτυξής του. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η Κρήτη ως αγροτουριστικός προορισμός. Επίσης αναφέρεται η περίπτωση της «Μηλιάς», που θεωρείται από τα πιο πετυχημένα αγροτουριστικά καταλύματα στην Κρήτη. Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται η στατιστική ανάλυση και η ανάλυση SWOT. Έπονται τα συμπεράσματα, η βιβλιογραφία, οι ηλεκτρονικές πηγές και τα παραρτήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΩΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1. 1. ΟΡΙΣΜΟΣ

Με τον όρο αγροτουρισμός νοείται η επιχειρηματική δραστηριότητα παραγωγών αγροτικών προϊόντων για την ψυχαγωγία και την εκπαίδευση του κοινού, με στόχο την προώθηση των προϊόντων και τη δημιουργία πρόσθετου εισοδήματος. Η παράλληλη ανάπτυξη των σχετικών δραστηριοτήτων αποσκοπεί στην οικονομική και κοινωνική αναβάθμιση των αγροτικών περιοχών, της υπαίθρου. (Ανθούλιας, 2009)

1. 2. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Σύμφωνα με την Καμπιτάκη Ελένη, (2007, σελ: 16-17), ο αγροτουρισμός διαχωρίζεται σε δύο κατηγορίες. Διακρίνεται στον αμιγή και στο σύνθετο αγροτουρισμό. Ο **αμιγής** εμπεριέχει τις εξής επιμέρους κατηγορίες:

- **Αγροκτήματα διακοπών:** Προσφέρουν διαμονή σε ξενώνες ή δωμάτια αγροικίας και απασχόληση σε αγροτικές εργασίες.
- **Αγροτουριστικά χωριά:** Πρόκειται για οικισμούς που παρέχουν φιλοξενία σε δωμάτια σπιτιών ή ξενώνες, και συμμετοχή σε αγροτικές εργασίες και ψυχαγωγικές δραστηριότητες (πεζοπορία, ιππασία κ. α.)
- **Ψαροχώρια:** Διαθέτουν απλά καταλύματα και οι διακοπές κινούνται μεταξύ θάλασσας, καφενείου του χωριού. Άλλες ευχάριστες παράλληλες δράσεις είναι η φιλικές συζητήσεις, τα γλέντια, τα πανηγύρια με τους ντόπιους.
- **Παραδοσιακοί οικισμοί:** Το πλεονέκτημα τους είναι η αρχιτεκτονική όψη και η πολεοδομική οργάνωση, η λαϊκή παράδοση και η κοινωνική οργάνωση μιας συγκεκριμένης περιοχής.
- **Ορεινά χωριά:** Απευθύνονται σε τουρίστες που αγαπούν το βουνό και τις συναφείς δραστηριότητες (όπως ορειβασία, πεζοπορία, τυροκομία κ. α.)

- Χωριά ιδιαίτερου φυσικού κάλλους: Διακρίνονται για τη φυσική ομορφιά, βρίσκονται στις ανάλογες τοποθεσίες. Οι αγροτικές οικογένειες φροντίζουν για τη φιλοξενία των επισκεπτών.

Ο σύνθετος αγροτουρισμός ικανοποιεί τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα του επισκέπτη. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι παρακάτω μορφές:

- Κέντρα ιαματικού τουρισμού: Προσφέρουν θεραπευτικές αγωγές. Στις λουτροπόλεις υπάρχουν υδροθεραπευτήρια, ξενώνες, μικρά ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια.
- Αθλητικά κέντρα: Εντάσσονται στον αγροτουρισμό ως ανεξάρτητοι οικισμοί ή εγκαταστάσεις, όπου οι αθλητές εξυπηρετούνται, ενώ διαμένουν σε παρακείμενους αγροτικούς οικισμούς.
- Camping-caravans: Πρόκειται για διακοπές σε τροχόσπιτο ή αντίσκηνο εντός ειδικών διαμορφωμένων χώρων μέσα στη φύση.
- Παιδικές κατασκηνώσεις: Φιλοξενούν παιδιά σε αγροτικές περιοχές και συμπεριλαμβάνουν τη συμμετοχή τους σε ψυχαγωγικά προγράμματα.
- Πολιτιστικά κέντρα: Απευθύνονται σε επισκέπτες με ανάλογα ενδιαφέροντα και πνευματικές ενασχολήσεις. Τα καταλύματα είναι διατηρητέα και αποτελούν πολιτιστικά μνημεία. Διοργανώνονται συμπόσια, συναντήσεις, θεατρικές και μουσικές εκδηλώσεις.

1. 3 ΤΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Εικόνα 1. Δικταίον Άνδρον, (Οροπέδιο Λασιθίου)

(Πηγή: eloundastar.gr)

Ο αγροτουρισμός ξεκίνησε με ένα μοναδικό στόχο: την καλύτερευση της ζωής των αγροτών ιδίως στις ορεινές περιοχές και τις όχι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες οικονομικά. (www.in.gr, 2009)

Μάλιστα άρχισε και συνεχίζεται στο μεγαλύτερο μέρος του ως γυναικεία υπόθεση. Σχεδόν όλοι οι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί είναι γυναικείοι. Ενδεικτικά αναφέρονται δυο αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί για κάθε νομό της Κρήτης, από στοιχεία που προέρχονται από την Κρητική Κοινωνική Οικονομική Σύμπραξη-ΚΡΗ.Κ.Ο.Σ, (equal-krikos.gr, 2008). «Η ΑΓΡΟΤΙΣΣΑ» δραστηριοποιείται στην παραγωγή γλυκών και άλλων προϊόντων (ελιές, ξυνόχοντρος, αποξηραμένα φρούτα) στην περιοχή Καράνου δήμου Μουσούρων Χανίων. Στα Χανιά επίσης, στα Παλαιά Ρούματα δήμου Βουκολίων λειτουργεί ο αγροτικός οικοτεχνικός συνεταιρισμός «Η ΑΡΧΟΝΤΙΣΣΑ», που παράγει είδη αγροτικής και οικοτεχνίας. Στα Ανώγεια Ρεθύμνου «ΤΟ ΡΑΕΤΙ» παράγει παραδοσιακά γλυκά και αρτοσκευάσματα (και το ξομπλιαστό κουλούρι). Στον ίδιο νομό «Η ΓΕΡΑΚΙΝΑ» ασχολείται με εναλλακτικές μορφές τουρισμού και παράγει είδη αγροτικής βιοτεχνίας και οικοτεχνίας, στην περιοχή Γερακάρι του δήμου Συβρίτων. Στο νομό Ηρακλείου ο «ΑΣΙΑΤΑΝΑ ΕΔΕΣΜΑΤΑ» που παράγει παραδοσιακά γλυκά και αρτοσκευάσματα και ο συνεταιρισμός «ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ» που ασχολείται με την παραγωγή ειδών χειροτεχνίας, καλλιτεχνικής οικοτεχνίας και βιοτεχνίας, στις περιοχές Γέργερη δήμου Ρούβα και Καστέλι δήμου Καστελίου αντίστοιχα. Στο Λασιθί υπάρχουν μεταξύ άλλων οι αγροτικοί οικοτεχνικοί γυναικείοι συνεταιρισμοί «ΑΒΡΑ» και «ΚΛΩΣΤΕΝΙΟΣ» στο Αβρακόντε Οροπεδίου Λασιθίου και στην Καλαμαύκα Ιεράπετρας. Και οι δύο ασχολούνται με

την παραγωγή ειδών αγροτικής βιοτεχνίας και οικοτεχνίας, ο «ΑΒΡΑ» επιπλέον με εναλλακτικές μορφές τουρισμού (λειτουργία παραδοσιακού καφενείου).

Στην ιστοσελίδα (www.equal-krikos.gr) μπορεί κανείς να ενημερωθεί διεξοδικά, για τους αγροτικούς γυναικείους συνεταιρισμούς της Κρήτης, τις δραστηριότητές τους και άλλα στοιχεία (έτος ίδρυσης, αριθμός απασχολούμενων).

Επίσης δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι ένα μέρος των καταλυμάτων είναι σπίτια των γυναικών αυτών, όπως ο ξενώνας «ΠΡΕΣΠΕΣ» που βρίσκεται στο νομό Φλώρινας στο δήμο Πρεσπών και τον διαχειρίζονται μέλη του γυναικείου αγροτικού συνεταιρισμού ([blog](#) Πάρτε τα βουνά, 2010).

Οι γυναίκες υποδέχονται τους ξένους σύμφωνα με το πνεύμα της ελληνικής φιλοξενίας και του Ξένιου Δία και τους καλούν να ζήσουν για λίγο ως μέλη της οικογένειας. Τη δυνατότητα προσφοράς καταλύματος μπορούν να αξιοποιήσουν οι γυναικείοι αγροτικοί συνεταιρισμοί στην Κρήτη.

Κατά καιρούς έχουν διατυπωθεί διάφοροι ορισμοί που αποσυνδέουν τον αγροτουρισμό από την γεωργική εκμετάλλευση. Άλλοτε εξαρτάται από τις δραστηριότητες που περιλαμβάνει και έχουν ως πλαίσιο το ευρύτερο αγροτικό περιβάλλον. Άλλοτε εξαρτάται από το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον της περιοχής που αναπτύσσεται ή από την αγροτική ύπαιθρο τα χαρακτηριστικά της αγροτικής ζωής, τον παραδοσιακό χαρακτήρα, το μικρό μέγεθος ή στοιχεία αισθητικής.

Ορίζεται και ως η μορφή τουρισμού που προσδίδει αξία σε αγροτικές περιοχές. Σε άλλη περίπτωση υπογραμμίζεται η ενεργή συμμετοχή των επισκεπτών και η αυθεντικότητα των υπηρεσιών που προσφέρονται, η προσωποποιημένη επαφή.

Ευρύτερος και πληρέστερος είναι ο ορισμός του που δίνει ο Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης (ΕΛ.Ο.Τ., 2003). Περιγράφει τον ελληνικό αγροτουρισμό «ως μια ήπια μορφή τουριστικής ανάπτυξης και πολυδραστηριότητας στον αγροτικό χώρο, που έχει ως στόχο να συμβάλλει ώστε ο επισκέπτης να γνωρίσει τις αγροτικές περιοχές, τις ασχολίες των κατοίκων, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα, την καθημερινή ζωή των ντόπιων και να έρθει σε επαφή με τη φύση». Του αποδίδει δηλαδή συμμετοχικότητα και βιωματικότητα από την πλευρά του επισκέπτη.

Ενώ, όπως αναφέρει σε έντυπα του, ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.) «η γνωριμία με τον τόπο και τον πολιτισμό χρειάζεται επισκέπτες, περιηγητές, οι οποίοι θα μπορέσουν να δουν με άλλα μάτια τον τόπο» φωτογραφίζοντας και σε ποιους απευθύνεται ο αγροτουρισμός.

Σταδιακά τα καταλύματα άρχισαν να πληθαίνουν και μέχρι σήμερα έχουν καταγραφεί περισσότερα από 1200 σχετικές με τον αγροτουρισμό επιχειρήσεις σε 45 νομούς της Ελλάδας (Μπουλταδάκης, 2008)

Επίσης, στον αγροτουρισμό έχουν ενταχθεί και άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, όπως ο ορειβατικός, ο οινικός, της γευσιγνωσίας, ο τουρισμός υγείας, ο περιπατητικός.

1. 4. Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ Α. Ε.

Πρόκειται για το μόνο επίσημο φορέα Αγροτουρισμού στην Ελλάδα. Ιδρύθηκε ως ανώνυμη εταιρεία δημοσίου συμφέροντος το 2001 και υπάγεται στο υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού. Έχει στόχο την προώθηση ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού γενικότερα και του αγροτουρισμού ειδικότερα και την διασφάλιση της ποιότητας του. Τα τελευταία χρόνια αναλώνεται στο να στηρίξει τις επιχειρήσεις, στον τομέα του αγροτουρισμού, που έχουν ήδη δημιουργηθεί.

Επίσης η εταιρεία ανέλαβε την πρωτοβουλία για τη δημιουργία ενός δικτύου προβολής και προώθησης του αγροτουρισμού και των εναλλακτικών μορφών. Έτσι προέκυψε το «Agrotouring Hellas NET»

Επιπλέον με πρωτοβουλία της Αγροτουριστικής δημιουργήθηκε το Δίκτυο Κινητών Μονάδων, που θα περιόδευε στην Ελλάδα με αντικείμενο την παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών προώθησης και υποστήριξης αγροτουριστικών επενδύσεων και προϊόντων. Οι υπηρεσίες του απευθύνονται σε δυνητικούς επενδυτές (επιχειρηματικές ευκαιρίες, χρηματοδοτικές δυνατότητες κοινοτικών ή εθνικών προγραμμάτων) και στο ευρύ κοινό (ενεργητικές επιπτώσεις εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε κατά τόπους κοινωνίες και οικονομίες).

Κεντρικός πυρήνας της δράσης της Αγροτουριστικής Α. Ε. είναι η δημιουργία της ιστοσελίδας www.agrotravel.gr ως «πύλη εισόδου στον τουρισμό υπαίθρου» Η πύλη δημιουργήθηκε για να αναδείξει τις ιδιαιτερότητες και τις ομορφιές της χώρας, τις επιλογές του επισκέπτη για παραδοσιακό κατάλυμα, τοπικό φαγητό, φυσιολατρική ή πολιτιστική δραστηριότητα, αγορά παραδοσιακού προϊόντος, γνωριμία με την τοπική παράδοση και ιστορία (infobiz.gr, 2008).

Από πρόσφατη έρευνα στο διαδίκτυο φαίνεται ότι η συγκεκριμένη ιστοσελίδα δεν λειτουργεί πλέον.

1. 5. ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Εικόνα 2. Αγροτουριστικό κατάλυμα Άσπρος Ποταμός (Μακρύ Γιαλός, Σητεία)
(Πηγή: tournet.gr)

Η συγκεκριμένη μορφή εναλλακτικού τουρισμού πρέπει να φιλοξενεί τον επισκέπτη σε παραδοσιακά καταλύματα γιατί σύμφωνα με τον ορισμό στην προηγούμενη παράγραφο για τον αγροτουρισμό. Η αρχιτεκτονική, τα έπιπλα και η διακόσμηση ακολουθούν την παραδοσιακή αισθητική της περιοχής. Το σκηνικό συμπληρώνουν εργαλεία και αντικείμενα που χρησιμοποιούνται στις προσφιλείς στους ντόπιους ασχολίες. Ιδιαίτερα δημοφιλή είναι τα αγροκτήματα – φάρμες. Οι συνεστιάσεις γίνονται σε παραδοσιακά εστιατόρια και καφενεία, όπου το γεύμα και γενικά τα προϊόντα προέρχονται από παραγωγούς και εμπόρους τοπικών προϊόντων, πρατήρια και εκθετήρια αγροτουριστικών προϊόντων.

Επίσης στον αγροτουρισμό εμπλέκονται: τουριστικά γραφεία, τα οποία διοργανώνουν και υλοποιούν προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων και περιηγήσεων οικοτουρισμού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, επιχειρήσεις παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων, εργαστήρια λαϊκής τέχνης, μουσεία κάθε είδους, συλλόγους πολιτιστικούς, φυσιολατρικούς, ορειβατικούς, συνεταιρισμούς αγροτικούς, γυναικείους κλπ.

1.6. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ-ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Την Κρήτη και γενικότερα τις ορεινές περιοχές, όπου μπορεί να αναπτυχθεί ο αγροτουρισμός χαρακτηρίζει η έλλειψη έργων και υποδομών. Για παράδειγμα στον τομέα των μεταφορών εντοπίζονται σημαντικές αδυναμίες, σε πολλά απομακρυσμένα σημεία η οδική πρόσβαση είναι δύσκολη.

Η δυσλειτουργία και η κακή οργάνωση αεροδρομίων και λιμανιών ή η απουσία τους, όπως το αεροδρόμιο της Σητείας και η μη σύνδεση του λιμανιού του Αγίου

Νικολάου με τα υπόλοιπα νησιά και το λιμάνι του Πειραιά, είναι καίριας σημασίας ζητήματα. Επίσης οι καθυστερήσεις των πτήσεων, η χαμηλή ποιότητα των μέσων μαζικής μεταφοράς, η ανεπαρκής σήμανση του οδικού δικτύου λειτουργούν ανασταλτικά για τους επισκέπτες του μαζικού τουρισμού ή του εναλλακτικού τουρισμού. Κατά μια άποψη ο αγροτουρίστας περιμένει κακούς δρόμους αφού θα ζήσει αγροτικά, όμως υπάρχουν προβλήματα και στους δρόμους που συνδέουν τις μεγάλες πόλεις.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι από τα μεγαλύτερα προβλήματα στην Κρήτη είναι οι εθνικές οδοί, ο Βόρειος Οδικός Άξονας Κρήτης (ΒΟΑΚ) και το επαρχιακό οδικό δίκτυο. Με δεδομένη την ορεινότητα πολλών αγροτουριστικών μονάδων και καταλυμάτων και τη μεγάλη απόσταση από τα αστικά κέντρα η βελτίωση ολόκληρου του οδικού δικτύου απαιτείται για λόγους προσπελασιμότητας και ασφάλειας (περίπτωση έκτακτης ανάγκης, ατυχήματος, ακραίων καιρικών φαινομένων).

1.7. ΠΡΟΒΟΛΗ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Εικόνα 3. Το φαράγγι του Χα (Κάτω Χωριό, Ιεράπετρα)
(Πηγή: 2811.gr)

Η προβολή για τον αγροτουρισμό θα μπορούσε να στηριχθεί στην ομορφιά της φύσης, στο κλίμα, στα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (Π.Ο.Π.) προϊόντα στην κρητική διατροφή. Και ιδίως στη δύναμη της εικόνας: οι ζωνρές αντιθέσεις των χρωμάτων, τα επιβλητικά βουνά, τα σπάνια ζώα, ο γαλανός ουρανός μπορούν να προσελκύσουν τον τουρίστα του μαζικού, αλλά και του εναλλακτικού τουρισμού.

Ως γνωστόν, το ελληνικό τουριστικό προϊόν υφίσταται έντονο ανταγωνισμό από νέους τουριστικούς προορισμούς (π.χ. Ιταλία, Μάλτα, Τουρκία, κ.λ.π.) όπως αναφέρεται στο offroader.gr (2011). Ακόμα και στον αγροτουρισμό η επιλογή εξαρτά-

ται από την προβολή, το μειωμένο κόστος παραγωγής και άλλους παράγοντες. Η ελληνική ανταγωνιστικότητα παρά τις αξιόλογες δυνατότητες του ελληνικού τουρισμού παραμένει μειωμένη.

Για να γίνει ο αγροτουρισμός πιο ανταγωνιστικός θα πρέπει να στηρίζεται στην άμεση ανθρώπινη επαφή και σχέση. Ο ανθρώπινος παράγοντας παίζει σημαντικό ρόλο στη προσφορά του προϊόντος, ως προς την παραγωγή του και την ποιότητα του. Παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των επιχειρηματιών είναι ανάγκη οι ιδιοκτήτες των αγροτουριστικών καταλυμάτων, πέρα από γεωργοί και αγρότες να λειτουργούν ως επαγγελματίες με ευσυνειδησία, κατάλληλη εκπαίδευση και επικοινωνιακή ευχέρεια.

Το αγροτουριστικό προϊόν γίνεται ιδιαίτερα ευάλωτο σε εξωτερικές επιδράσεις και εξαρτάται από τις αποφάσεις, τις επιλογές και τις πολιτικές των μεγάλων τουριστικών γραφείων της Ευρώπης. Λόγω έλλειψης κεντρικού – στρατηγικού σχεδιασμού και προγραμματισμού συστηματικής κεντρικής τουριστικής πολιτικής και εξάρτησης από την πρακτική των πτήσεων χαμηλού κόστους, που ελέγχουν κατ' αποκλειστικότητα τα γραφεία τουρισμού.

1.8. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ-ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Εικόνα 4. Βάμος (Χανιά)

(Πηγή: freevox.gr, 2011)

Ο αγροτουρισμός διαθέτει κάποια εγγενή χαρακτηριστικά, που τον διαφοροποιούν από τον μαζικό τουρισμό.

Πρώτα απ' όλα η φιλοσοφία του βασίζεται στη διαπροσωπική, ανθρώπινη και άμεση σχέση μεταξύ κατοίκου της υπαίθρου και επισκέπτη. Ο επισκέπτης αντιμετω-

πίζεται ως φιλοξενούμενος ακολουθώντας το αρχαίο ελληνικό έθιμο της προσφοράς στέγης, τροφής αλλά και καινούργιων εμπειριών και ασχολιών, που μπορεί να προσφέρει το κατάλυμα και η ευρύτερη περιοχή.

Ο αγροτουρισμός καλύπτει όλες τις ανάγκες του σύγχρονου πνευματικά και ψυχικά κουρασμένου ανθρώπου, μακριά από τα κοσμοπολίτικα τουριστικά κέντρα, τα ψεύτικα υπαλληλικά χαμόγελα, την τυποποιημένη συμπεριφορά και τα τουριστικά προϊόντα αμφίβολης ποιότητας γιατί αντιμετωπίζεται ως φιλοξενούμενος. Τη θέση του επιχειρηματία και του υπαλλήλου καταλαμβάνει ο ντόπιος και πρέσβης της παραδοσιακής ζωής και διατροφής, ο ξεναγός στη φύση και στις ομορφιές της. Αποτελεί μια δίοδο για τις ουσιαστικές ανθρώπινες σχέσεις.

Μάλιστα οι ουσιώδεις διαπροσωπικές σχέσεις οφείλονται εν πολλοίς στο μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων (αγροτουρισμός και ανάπτυξη) και των καταλυμάτων. Όσο πιο περιορισμένος είναι ο αριθμός των κλινών και των τραπέζοκαθισμάτων, τόσο πιο στενή είναι η σχέση ξενιστή και φιλοξενούμενου. Οι μικρές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον αγροτικό χώρο δεν έχουν καμιά σχέση με τα χαώδη και απρόσωπα, πολυτελή ξενοδοχεία του μαζικού τουρισμού. Επιπλέον μπορούν να προσφέρουν μικρής κλίμακας αλλά ποιοτικές τουριστικές υπηρεσίες.

Ο αγροτουρισμός έρχεται την κατάλληλη στιγμή μετά τα φαινόμενα αστυφιλίας και αστικοποίησης των τελευταίων δεκαετιών στο σύγχρονο άνθρωπο, τον έγκλειστο στις πολυκατοικίες και διψασμένο για επιστροφή και επαφή με τη φύση.

Ειδικότερα απευθύνεται και σε ανθρώπους με ιδιαίτερα ενδιαφέροντα, φυσιοδίφες, φυσιολάτρες, ανθρώπους με λαογραφικές ανησυχίες, ορειβάτες, γευσιγνώστες, κ.λ.π.

1. 9. ΦΥΣΗ-ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

Εικόνα 5. Αγρότες που καλλιεργούν
(Πηγή: biorama.gr, 2010)

Στην περίπτωση του αγροτουρισμού είναι δυνατόν να ξανασυμβεί το λάθος που σημειώθηκε στο μαζικό τουρισμό. Την περίοδο που η Κρήτη αναδείχθηκε ως σημαντικός τουριστικός προορισμός η ανταπόκριση του ιδιωτικού τομέα ήταν άμεση μεν, ανεξέλεγκτη και άναρχη δε. Ο κίνδυνος στις ορεινές και αγροτικές περιοχές είναι ακόμα μεγαλύτερος, καθώς μια τέτοια εξέλιξη αλλοιώνει το κρητικό τοπίο και προξενεί ανεπανόρθωτες κατά τόπους βλάβες στο φυσικό περιβάλλον, έναν από τους πυλώνες του αγροτουρισμού.

Η έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού δεν βοηθάει στην προστασία του περιβάλλοντος. Η κατάσταση ευνοεί την αυθαιρεσία και την αισθητική υποβάθμιση, που συνθέτουν κατά κανόνα την υφιστάμενη εικόνα του οικιστικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

Το πρόβλημα προβλέπεται ακόμα μεγαλύτερο στις ορεινές περιοχές λόγω δύσκολης πρόσβασης και άρα ελέγχου. Αν και ο αγροτουρισμός βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο ανάπτυξης, θα πρέπει να υπάρξει σχετική μέριμνα για να αποφευχθούν οι παρανομίες και η εγκληματική συμπεριφορά προς το ανθρωπογενές, το φυσικό και το ανθρώπινο περιβάλλον. Χρειάζεται έλεγχος των κτηρίων και των επεμβάσεων στα κτήρια. Ενδεικτικά στο Παράρτημα 3 παρουσιάζουμε ενδεικτικές φωτογραφίες από αγροτουριστικά καταλύματα της Κρήτης. Όλα φαίνεται ότι έχουν παραδοσιακά στοιχεία (πέτρα, ξύλο, κλπ).

Ο αγροτουρισμός ως φιλοσοφία και εφαρμογή είναι φιλικός προς το φυσικό περιβάλλον, δε σπαταλά και δε μολύνει τους φυσικούς πόρους, δεν επιβαρύνει τον πλανήτη οικολογικά.

Ο αγροτουρισμός φέρνει τον επισκέπτη σε επαφή με τον άνθρωπο της υπαίθρου και κατά συνέπεια με τη φύση. Δραστηριότητες όπως η καλλιέργεια της γης, η περισυλλογή του καρπού, η συμμετοχή στην επεξεργασία και στην παραγωγή των προϊόντων, η επαφή με τα ζώα (τάϊσμα, πότισμα) ανανεώνουν την αγάπη για τη φύση και ανακαλούν αναμνήσεις του παρελθόντος, της αγροτικής ζωής και της βιοτεχνικής παραγωγής των αρχών του αιώνα. Οι μικρότεροι σε ηλικία επισκέπτες μπορεί να στερούνται της μνήμης, ωστόσο αποκτούν νέες γνώσεις και εμπειρίες χρήσιμες για την επίτευξη της «ποιότητας ζωής».

Η οικολογική συνείδηση αναπτύσσεται στο έπακρο μέσω των δραστηριοτήτων και μάλιστα σε αυτήν στοχεύουν αλλά και την εξυπηρετούν οι εκδρομές, οι περιπλανήσεις, η ορειβασία, οι περίπατοι. Η Ελλάδα διαθέτει ιδιαίτερα πλούσιο και ποικίλο περιβάλλον και κλίμα, σπάνια γεωμορφολογία με έντονες αντιθέσεις. Οι από-

κρημνες ακτές, τα επιβλητικά βουνά, τα σπήλαια, τα φαράγγια, οι λίμνες, τα ποτάμια, οι εξαιρετικής ομορφιάς βιότοποι, τα μοναδικά οικοσυστήματα και το ήπιο κλίμα καθιστούν την Ελλάδα ιδανικό προορισμό για τους λάτρες του οικολογικού εναλλακτικού τουρισμού.

Ο φυσιολάτρης περιηγητής επισκεπτόμενος την Ελλάδα έχει τη δυνατότητα να περιπλανηθεί στα δάση, να εξερευνήσει τους εθνικούς δρυμούς, να θαυμάσει τα σπάνια είδη της πανίδας και της χλωρίδας (μονάχους – μονάχους, καρέτα –καρέτα, να γνωρίσει τα προστατευόμενα είδη), να τα παρατηρήσει στις αμμοθίνες, στα «δέλτα» των ποταμών, στα έλη, στα αλίπεδα, να επισκεφθεί τα θαλάσσια πάρκα, να συμμετάσχει σε extreme sports όπως κανόε – καγιάκ, rafting, ποδήλατο βουνού, ιππασία.

Με εφιαλτήριο τα γεω-κλιματικά χαρακτηριστικά της Ελλάδας ο αγροτουρισμός ενέχει και άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού όπως ο ορειβατικός, ο τουρισμός υγείας, ο ιαματικός, ο αθλητικός, ο φυσιολατρικός, ο καταδυτικός, ο γεωτουρισμός, ο οικοτουρισμός.

Τα οφέλη για τον επισκέπτη είναι πολλαπλά. Τα ιαματικά λουτρά λειτουργούν ευεργετικά για τους ρευματοπαθείς. Βελτιώνεται η υγεία και ευεξία και ανανεώνεται ο οργανισμός με τη σωματική δραστηριότητα. Άλλοι επισκέπτες αναζητούν μια συναρπαστική και επικίνδυνη εμπειρία και βρίσκουν την περιπέτεια στα βουνά και στα δάση.

Ο αστός ξεκουράζεται και χαλαρώνει από την ένταση, ξεφεύγει από την ρουτίνα και το στρες της καθημερινότητας. Ο αργός ρυθμός της ζωής στην ύπαιθρο και καθαρός αέρας συμβάλλουν στη φυσική και διανοητική υγεία.

Ο οικοτουρισμός μάλιστα συμβάλλει στην ανάπτυξη της οικολογικής συνείδησης και της οικολογίας προσφέροντας και περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Επίσης λόγω της αδιάκοπης επισκεψιμότητας των χώρων και των αξιοθέατων, ο αγροτουρισμός μπορεί να επιμηκύνει την τουριστική περίοδο (από άποψη υποδοχής και εξυπηρέτησης επισκεπτών) σε 12 μήνες το χρόνο. Ο τουρισμός 12 μήνες το χρόνο είναι η πανάκεια για την ανάπτυξη μιας περιοχής.

1. 10. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ-ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Εικόνα 6. Αργαλειός

(Πηγή: cretainfo.net, 2010)

Η Ελλάδα διαθέτει πλούσια πολιτιστική και λαογραφική κληρονομιά, η οποία μπορεί να αξιοποιηθεί αλλά και να προβληθεί μέσω του αγροτουρισμού. Ο αγροτουρισμός αναβιώνει την πολιτιστική κληρονομιά και βοηθά τις τέχνες, που κινδυνεύουν να εξαφανιστούν και τα παραδοσιακά επαγγέλματα και εργαλεία π.χ. αργαλειός, κέντημα, πεταλωτής, σαμαράς, τσαγκάρης.

Ο πολυδιαφημισμένος Παρθενώνας της Αθήνας μπορεί να δώσει τη θέση του στις κατά τόπους αρχιτεκτονικές κατασκευές.

Μάλιστα ο επισκέπτης μπορεί να διαμείνει σε αγροτουριστικές μονάδες κατασκευασμένες με την τοπική αρχιτεκτονική και να παρατηρήσει τα οικοδομήματα και αρχιτεκτονήματα της περιοχής (σπίτια, γέφυρες, πλακόστρωτα, πετρόχιστα, σκαλιστά έπιπλα).

Επίσης ο αγροτουρισμός μπορεί να συμπεριλάβει και τον πολιτιστικό τουρισμό με επισκέψεις σε λαογραφικά μουσεία, μουσεία και εργαστήρια λαϊκής τέχνης, αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία εκκλησιαστικής τέχνης, παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων και πολιτιστικών εκδηλώσεων από πανηγύρια και γιορτές μέχρι φεστιβάλ. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο αγροτουρισμός και ο πολιτιστικός τουρισμός, αλλά και ο συνδυασμός είναι από τις εναλλακτικές μορφές δωδεκάμηνου τουρισμού, που παρά την είσοδο ξένων και την επαφή με το ντόπιο πληθυσμό δεν αλλοιώνει τα εγγενή εθιμικά χαρακτηριστικά, αλλά αντιθέτως τα συνδράμει. Ο αγροτουρισμός συμβάλει στην ανάδειξη και στη διατήρηση της ελληνικής λαϊκής κληρονομιάς και όσων περιλαμβάνει: ήθη, έθιμα, παραδόσεις, λαϊκές τέχνες, μουσική, θρύλους, δοξασίες, λαογραφία.

1. 11. ΔΙΑΤΡΟΦΗ

Εικόνα 7. Κρητικό Τυρί
(Πηγή: tournet.gr)

Ένα από τα εφελθήρια του αγροτουρισμού στην Ελλάδα είναι η πλούσια και ποικίλη γαστρονομική παράδοση, που ούτως ή άλλως εντάσσεται στην πολυδιαφημισμένη μεσογειακή διατροφή. Πέρα από τη γεύση και την απόλαυση που προσφέρει το ελληνικό φαγητό, ο συνδαιτυμόνας έχει την δυνατότητα να βιώσει τα οφέλη της διατροφής στον οργανισμό του (και θεραπευτικός – τουρισμός υγείας).

Το ελαιόλαδο, τα λαχανικά, τα όσπρια, τα βότανα, τα τυροκομικά που παράγονται σε κάθε τόπο και περιφέρεια της Ελλάδας αποτελούν την κινητήριο δύναμη για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, γιατί μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για την διατροφή στα αγροτουριστικά καταλύματα.

Το 2010, η UNESCO συμπεριέλαβε τη Μεσογειακή Διατροφή, η οποία έχει ως βάση την κρητική διατροφή, στον κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας, (wikipedia.gr, 2012), ο Σύνδεσμος Ελαιοκομικών Δήμων Κρήτης, με μια σειρά ενεργειών επιδιώκει την αναγνώριση της παραδοσιακής κρητικής διατροφής από την UNESCO ως «άυλη πνευματική κληρονομιά» (chania-info.gr, 2008). Έτσι θα είναι ευκολότερη η προβολή του αγροτουριστικού προϊόντος της Κρήτης καθώς η κρητική διατροφή μπορεί να αποτελέσει ένα από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του αγροτουρισμού στην Κρήτη.

Ο οινοτουρισμός είναι μια υποκατηγορία του αγροτουρισμού. Η Ελλάδα δεν υστερεί ούτε στην ποιότητα κρασιών ούτε στην καλλιέργεια αμπελιών, που μάλιστα εμφανίζει και δεκάδες ποικιλίες. Οι προοπτικές για την ανάπτυξη του οινοτουρισμού

είναι υπαρκτές, καθώς το καλό φαγητό συνοδεύεται πάντα από αντίστοιχης ποιότητας κρασί ή άλλα αλκοολούχα ποτά, τσίπουρο, ούζο, ρακή, ηδύποτα κ. λ. π

Γύρω από την παραγωγή της ρακής, γνωστή και ως τσικουδιά, έχουν αναπτυχθεί παντού στην Κρήτη γιορτές, τα λεγόμενα «ρακοκάζανα». Αυτό το είδος τουρισμού περιλαμβάνει επισκέψεις σε αποστακτήρια και χώρους εμφιάλωσης. Συγκεκριμένα όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα <http://winesurveyor.weebly.com/tour19.html>, η Κρήτη ενδείκνυται για οινικές εξερευνήσεις.

Ο αγροτουρισμός εν τέλει διασφαλίζει την ποιότητα της διατροφής και της τοπικής γαστρονομίας και συνδέεται άμεσα με τον οινοτουρισμό.

Στη συνέχεια αναφέρονται μερικά επισκέψιμα οινοποιεία στην Κρήτη, καθώς και ο νομός στον οποίο βρίσκονται. Στο νομό Χανίων: 1)Μονή Αγίας Τριάδας - Ακρωτήρι Χανίων 2)Οινοποιείο Ντουράκης Ανδρέας - Αλίκαμπος Κρυνονερίδας Αποκορώνου 3)Οινοποιείο Πνευματικάκη - Δραπανιάς Μυθήμνης Κισσάμου. Στο νομό Ρεθύμνου: 1)Οινοποιείο Κλάδου - Σκεπαστή Γεροποτάμου Μυλοποτάμου 2)Οινοποιείο Ζουμπεράκη - Καλή Συκιά Αγίου Ιωάννη Φοίνικα Αγίου Βασιλείου. Στο νομό Ηρακλείου: 1)Μπουτάρης Οινοποιητική - Σκαλάνι Ηρακλείου 2)Οινοποιείο Στραταριδάκη - Άνω Καστελιανά Αρκαλοχωρίου Μινώα-Πεδιάδιας 3)Οινοποιείο Στυλιανού - Κουνάβοι Ν. Καζαντζάκη Αρχανών-Αστερουσίων και στο νομό Λασιθίου: 1)Κτήμα Οικονόμου - Ζήρος Λεύκης Σητείας, 2)Οινοποιείο Μονής Τοπλού - 6χλμ μετά το Παλαίκαстро Ιτάνου Σητείας. (weebly.com/2009, 2012)

1. 12. ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Εικόνα 8. Κρητικά Προϊόντα

(Πηγή: terracreta.gr, 2001-2012)

Γενικότερα ο αγροτουρισμός στηρίζεται στα τοπικά προϊόντα, αλλά και τα προωθεί. Αναδεικνύει τοπική αγροτική παραγωγή για να αναβαθμίσει την περιοχή και την ύπαιθρο. Έτσι συμβάλει στην ανάπτυξη της περιφερειακής και της εθνικής οικονομίας κατ' επέκταση.

Ο αγροτουρισμός ενισχύει τον επαγγελματία του αγροτικού εισοδήματος με την εκμετάλλευση και την τροφοδοσία των καταστημάτων και των επισκεπτών με προϊόντα της ντόπιας αγροτικής παραγωγής και της τοπικής λαϊκής τέχνης. Η αγροτουριστική επιχείρηση είναι ένα πλέγμα δραστηριοτήτων, είναι ο εντοπισμός, η αξιοποίηση των παραδοσιακών στοιχείων και των μοναδικών χαρακτηριστικών, η ολιστική ανάπτυξη της περιοχής, των υποδομών και των δράσεων που μπορούν να αναπτυχθούν, προκειμένου να προσφερθεί ένα πλήρες προϊόν.

Η εφαρμογή του αγροτουρισμού στηρίζει τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις για τις αναγκαίες επενδύσεις. Προσπαθεί να δώσει έμφαση στη μικρή μονάδα οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής με την ανάπτυξη συναφών δραστηριοτήτων και συνδυάζει τη συνεργασία και των τριών τομέων παραγωγής (πρωτογενή, δευτερογενή, τριτογενή).

Αποτελεί μια μορφή δευτερεύουσας απασχόλησης που μπορεί να προσφέρει πολλές ευκαιρίες στους αγρότες μετατρέποντας τους φυσικούς πόρους σε προϊόντα αγροτικής δραστηριότητας. Είναι ένα επιπλέον εισόδημα για τον κάτοικο της περιφέρειας, απευθύνεται στη γυναίκα αλλά και στο νέο επιχειρηματία εκτός αστικού κέντρου.

Δημιουργεί ευκαιρίες διαφοροποίησης των μέχρι τώρα δραστηριοτήτων για τους αγρότες. Είναι άριστο εργαλείο εκπαίδευσης του κοινού, για τη σημασία της γεωργίας και της συμβολής της στην οικονομία της χώρας, της ποιότητας ζωής και παρέχει κίνητρα διατήρησης της γεωργικής γης.

Οι πρωταγωνιστές στην παροχή του μπορεί να είναι οι αγρότες. Τα εισοδήματα επιστρέφουν στην τοπική κοινωνία και οικονομία, ενώ παράλληλα δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για ευρύτερες επενδύσεις και για διαμόρφωση νέων θέσεων απασχόλησης. Δίνει μια ευκαιρία να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα της υπαίθρου ουσιαστικά και μακροπρόθεσμα, να αμβλυθεί η ερήμωση της υπαίθρου, η αστυφιλία, να αυξηθεί η αγροτική παραγωγή. Γι' αυτό η ύπαιθρος και ιδίως οι άγονες, απομονωμένες και λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές στρέφονται στον αγροτουρισμό. Ενεργοποιείται το ανθρώπινο δυναμικό που υπό-απασχολείται στις ορεινές περιοχές. Επίσης,

ανεβάζει το βιοτικό επίπεδο του αγροτικού και του πληθυσμού των ορεινών περιοχών αλλά και τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας.

Η έννοια του αγροτουρισμού ταυτίζεται με τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιφέρειας. Η ύπαρξη του αποτελεί σημαντική αιτία δημιουργίας αναπτυξιακών έργων υποδομής και κτηρίων και οικοδομημάτων με οικονομική βιωσιμότητα.

Ξεχωριστή θέση στο τραπέζι του αγροτουρίστα έχουν τα προϊόντα ΠΟΠ. Κατονομάζουν τον τόπο προέλευσης και αποτελούν τον καλύτερο πρέσβη του στο εσωτερικό και το εξωτερικό.

«Τα προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) είναι προϊόντα τα οποία είναι πολύ στενά συνδεδεμένα με μια συγκεκριμένη τοποθεσία, αφού τα χαρακτηριστικά τους εξαρτώνται από τα χαρακτηριστικά της τοποθεσίας αυτής (terroir). Ένα προϊόν ΠΟΠ πρέπει να παράγεται, να μεταποιείται και να συσκευάζεται σε μια συγκεκριμένη περιοχή χρησιμοποιώντας παραδοσιακές παραγωγικές διαδικασίες. Η πρώτη ύλη πρέπει επίσης να παράγεται στη συγκεκριμένη περιοχή. Ο γεωγραφικός δεσμός του προϊόντος με την περιοχή απαιτείται να είναι πολύ ισχυρός, καθώς η ποιότητα και τα χαρακτηριστικά του τελικού προϊόντος θα πρέπει να οφείλονται κυρίως ή αποκλειστικά στα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής, δηλ., στο κλίμα της, στη μορφολογία του εδάφους, στις τοπικές μεθόδους και γνώσεις των κατοίκων της περιοχής, κτλ. Τα προϊόντα Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ) έχουν πιο ελαστικό δεσμό με τη γεωγραφική περιοχή καταγωγής τους, σε σχέση με τα προϊόντα ΠΟΠ, αφού είναι αρκετό ένα από τα στάδια της παραγωγής του προϊόντος να διεξάγεται στη γεωγραφική περιοχή. Για παράδειγμα οι πρώτες ύλες που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ενός προϊόντος ΠΓΕ μπορούν να προέρχονται από διαφορετική περιοχή από αυτή που καθορίζεται στην Ονομασία. Αυτό επιτρέπει ένα πιο ευέλικτο δεσμό με την περιοχή και ο δεσμός μπορεί να εστιαστεί απλά σε ένα συγκεκριμένο ποιοτικό χαρακτηριστικό ή στη φήμη του προϊόντος». (eytrofia.gr, 2012)

Στον Πίνακα 1 που ακολουθεί, παρουσιάζονται τα αναγνωρισμένα προϊόντα ΠΟΠ της Κρήτης όπου περιλαμβάνονται: 1) 8 Ελαιόλαδα: 1 στο νομό Λασιθίου στην περιοχή της Σητείας, 4 στο νομό Ηρακλείου στις περιοχές Βιάννος, Πεζιά, Αρχάνες,

Θραψανό, 1 στο νομό Ρεθύμνου στην περιοχή Μυλοποτάμου και 2 στο νομό Χανίων στις περιοχές Κολυμβάρι και Αποκόρωνας, 2) Ελιές: που παράγονται στο νομό Ρεθύμνου στην Αμπαδιά, 3) 4 Τυριά: Πηχτόγαλο Χανίων, Ξυνομυζήθρα Κρήτης, Γραβιέρα Κρήτης, Ξύγαλο Σητείας 4) Φρούτα-Λαχανικά-Ξηροί καρποί: Πορτοκάλια του νομού Χανίων στην περιοχή Μάλεμε 5) Προϊόντα αρτοποιίας-Ζαχαροπλαστικής: το κρητικό παξιμάδι.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ					
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ (ΠΟΠ) &					
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΝΔΕΙΞΗΣ (ΠΓΕ)					
στα πλαίσια του Καν. (ΕΟΚ) αριθ. 2081/92 του Συμβουλίου					
Α/Α	ΠΡΟΙΟΝ/ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	Κατηγορία αναγνώρισης ΠΟΠ ή ΠΓΕ	ΑΠΟΦΑΣΗ ΥΠ. ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΩΣ ΠΟΠ ή ΠΓΕ (ΦΕΚ Νο/Β/χρονολογία)	ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΒΑΣΕΙ ΑΡΘΡΟΥ 5 ή 17 του Καν. 2081/92 και του ΑΡΘΡΟ 6	ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΩΣ ΠΟΠ ή ΠΓΕ (Ε- πίσημη Εφημερίδα Ε.Ε.)
1. ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ					
1	Βιάννος Η- ρακλείου Κρήτης	ΠΟΠ	379576 / 23-08- 1993 (ΦΕΚ 677/2-09- 93)	Άρθρο 17	Καν. (ΕΚ) αριθ.1107/1996 (L 148/21.06.96)
2	Βόρειος Μυ- λοπόταμος Ρεθύμνης Κρήτης	ΠΟΠ	415116 / 28-09- 1993 (ΦΕΚ 769/30-09- 93)	Άρθρο 17	Καν. (ΕΚ) αριθ.1107/1996 (L 148/21.06.96)
3	Πεζά Ηρα- κλείου Κρή- της	ΠΟΠ	371573 / 19-07- 1993 (ΦΕΚ 574/2-08-	Άρθρο 17	Καν. (ΕΚ) αριθ.1107/1996 (L 148/21.06.96)

			93)		
4	Αρχάνες Η- ρακλείου Κρήτης	ΠΟΠ	371575 / 19-07- 1993 (ΦΕΚ 575/2-08- 93)	Άρθρο 17	Καν. (ΕΚ) αριθ.1107/1996 (L 148/21.06.96)
5	Χανιά Κρή- της	ΠΓΕ	379563 / 20-08- 1993 (ΦΕΚ 821/7-10- 93)	Άρθρο 17	Καν. (ΕΚ) αριθ.1107/1996 (L 148/21.06.96)
6	Κολυμβάρι Χανίων Κρή- της	ΠΟΠ	371571 / 19-07- 1993 (ΦΕΚ 574/2-08- 93)	Άρθρο 17	Καν. (ΕΚ) αριθ.1065/1997 (L 156/13.06.97)
7	Σητεία Λασι- θίου Κρήτης	ΠΟΠ	440339 / 18-11- 1993 (ΦΕΚ 878/6-12- 93)	Άρθρο 17	Καν. (ΕΚ) αριθ. 134/1998 (L 015/21.01.98)
8	Αποκόρωνας Χανίων Κρή- της	ΠΟΠ	440338 / 18-11- 1993 (ΦΕΚ 878/6-12- 93)	Άρθρο 17	Καν. (ΕΚ) αριθ. 134/1998 (L 015/21.01.98)
9	Εξαιρετικό παρθένο ε- λαιόλαδο Θραψανό	ΠΟΠ	379577 / 23-08- 1993 (ΦΕΚ 663/01-09- 93)	Άρθρο 5	Καν. (ΕΚ) αριθ. 1241/2002 (L 181/11.07.02)
2. ΕΛΙΕΣ					
1	Θρούμπα Αμπαδιά Ρε- θύμνης Κρή- της	ΠΟΠ	444281 / 23-12- 1993 (ΦΕΚ 955/31-12-93)	Άρθρο 17	Καν. (ΕΚ) αριθ.1263/1996 (L 163/02.07.96)

3. ΤΥΡΙΑ					
1	Γραβιέρα Κρήτης	ΠΟΠ	313047 / 14-01-1994 (ΦΕΚ 16/14-01-94)	Άρθρο 17	Καν. (ΕΚ) αριθ.1107/1996 (L 148/21.06.96)
2	Ευνομουζήθρα Κρήτης	ΠΟΠ	313051 / 14-01-1994 (ΦΕΚ 18/14-01-94)	Άρθρο 17	Καν. (ΕΚ) αριθ.1107/1996 (L 148/21.06.96)
3	Πηχτόγαλο Χανίων	ΠΟΠ	313062 / 17-01-1994 (ΦΕΚ 24/18.01.94)	Άρθρο 17	Καν. (ΕΚ) αριθ.1107/1996 (L 148/21.06.96)
4	Εύγαλο Σητείας	ΠΟΠ	0005-0731/24-11-2008	Άρθρο 6	Καν. (ΕΚ) αριθ.510/2006
4. ΦΡΟΥΤΑ –ΛΑΧΑΝΙΚΑ – ΞΗΡΟΙ ΚΑΡΠΟΙ					
1	Πορτοκάλια Μάλεμε Χανίων Κρήτης	ΠΟΠ	317716 / 14-01-1994 (ΦΕΚ 16/14-01-94)	Άρθρο 17	Καν. (ΕΚ) αριθ.1263/1996 (L 163/02.07.96)
5. ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΡΤΟΠΟΪΑΣ - ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ					
1	Κρητικό Παξιμάδι	ΠΓΕ		Άρθρο 17	Καν. (ΕΚ) αριθ.1107/1996 (L 148/21.06.96)

Πίνακας 1. Προϊόντα ΠΟΠ Κρήτης (Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2012)

Σύμφωνα με τον πίνακα 1 τα περισσότερα προϊόντα αναγνωρίστηκαν το 1993 και είναι οι ελιές και τα ελαιόλαδα από διάφορες περιοχές της Κρήτης. Την επόμενη χρονιά, 1994, αναγνωρίστηκαν τα τυριά, εκτός του ζύγαλο Σητείας, που εντάχθηκε στον κατάλογο των Π.Ο.Π. το 2008, μετά από αίτηση των παραγωγών Σητείας.

Τα προϊόντα Π.Ο.Π. επειδή είναι πιστοποιημένα από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την μοναδικότητά τους και τον δεσμό με την περιοχή προέλευσης και παραγωγής, είναι σημαντικά στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Οι επισκέπτες έχουν δυνατότητα να δοκιμάσουν αυθεντικά προϊόντα της περιοχής και στη συνέχεια να ενισχύσουν την

τοπική παραγωγή γνωστοποιώντας την ποιότητα των προϊόντων αυτών στον τόπο μόνιμης κατοικίας.

Σύμφωνα με τα παραπάνω είναι απαραίτητο να συμπεριλαμβάνονται στο μενού και να προτείνονται στους επισκέπτες των αγροτουριστικών καταλυμάτων και εστιατορίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η συγκεκριμένη ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολυδραστηριότητας στον αγροτικό χώρο έχει ως στόχους:

- Την ανάδειξη των αγροτικών περιοχών και ασχολιών
- Της καθημερινής ζωής των κατοίκων τους
- Των τοπικών προϊόντων και της παραδοσιακής κουζίνας
- Τα πολιτισμικά στοιχεία και τις ιδιαιτερότητες της περιοχής

Επίσης ο αγροτουρισμός στοχεύει και στον τυπικό τουρίστα, ώστε να

- Να τον φέρει σε επαφή με τη φύση
- Γνωρίσει την ύπαιθρο (συνθήκες διαβίωσης)
- Να συμμετάσχει στις καθημερινές ασχολίες
- Να νιώσει τη χαρά της περιήγησης της γνώσης, της ανακάλυψης και της ανάκλησης των παιδικών αναμνήσεων

Η επίτευξη των παραπάνω στόχων πραγματοποιείται μέσω

- Της ήπιας μορφής και κλίμακας προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών
- Την ενίσχυση της τοπικής αγροτικής παραγωγής
- Της δημιουργίας και εμπορίας παραδοσιακών προϊόντων
- Του πολιτιστικού και φυσικού πλούτου της κάθε περιοχής

2. 1. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LEADER

Το Leader είναι μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχει ως στόχο τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των κατοίκων της υπαίθρου. Τα αρχικά Leader στα ελληνικά σημαίνουν «Διασύνδεση των δράσεων αγροτικής ανάπτυξης». Όπως υποδηλώνει το όνομα της, «*πρόκειται για μια μέθοδο δραστηριοποίησης και υλοποίησης της αγροτικής ανάπτυξης σε τοπικές αγροτικές κοινότητες*». (europa.eu, 2006).

Σύμφωνα με τα χρηματοδοτικά στοιχεία της κοινοτικής πρωτοβουλίας Leader+ της περιόδου 2000-2006, σε εθνικό επίπεδο το συνολικό της κόστος ανήλθε σε 392.614.443 €, η δημόσια δαπάνη (64%) έφτασε τα 251.182.221 €, η κοινοτική συμμετοχή τα 182.900.000 €, η εθνική τα 68.282.221 € και η ίδια συμμετοχή των επενδυ-

τών (32%) τα 141.432.222 €. Φορέας σχεδιασμού και υλοποίησης του προγράμματος είναι η ομάδα τοπικής δράσης σε κάθε νομό ή περιοχή (Οργανισμός Ανάπτυξης Δυτικής Κρήτης για το Ρέθυμνο και Χανιά).

Το πρόγραμμα Leader+, όπως αναφέρει ο Οργανισμός Ανάπτυξης Δυτικής Κρήτης (ΟΑΔΥΚ) που ήταν φορέας-ομάδα τοπικής δράσης στη Δυτική Κρήτη(Χανιά-Ρέθυμνο), περιλαμβάνει 4 άξονες προτεραιότητας, κάποια μέτρα κάθε άξονα αποτελούν τα μέσα για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

Ο άξονας 1 αφορά στρατηγικές αγροτικής ανάπτυξης.

Στο μέτρο 2 περιλαμβάνεται η ανάπτυξη του αγροτουρισμού και των ειδικών-εναλλακτικών μορφών του. Αναφέρονται επισκέψιμα αγροκτήματα με προβλέψεις υποδομής για διανυκτέρευση και θρησκευτικός, ιαματικός, ορεινός, κατασκηνωτικός τουρισμός αντίστοιχα. Αλλά και τοπικά κέντρα οργάνωσης και προώθησης αγροτικού τουρισμού, παροχή υπηρεσιών στους τομείς του.

Στο μέτρο 3 συμπεριλαμβάνονται η παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης, όπως μελέτες εξειδίκευσης τομεακών στρατηγικών του τοπικού προγράμματος. Σε αυτές περιλαμβάνονται καθορισμός διαδρομών αγροτικού τουρισμού, διατήρηση στοιχείων τοπικής αρχιτεκτονικής, παρεμβάσεις για ανάδειξη φυσικού περιβάλλοντος.

Το μέτρο 4 αφορά την προστασία, την ανάδειξη και την αξιοποίηση της φυσικής πολιτισμικής κληρονομιάς. Περιοχές φυσικού κάλλους (Natura), καταφύγια, μονοπάτια, γεφύρια μπορούν να διατηρηθούν για να προσελκύσουν τον αγροτουρίστα. Παρομοίως παραδοσιακά κτήρια αγροτικής κληρονομιάς, μουσεία αγροτικής-λαογραφικής κληρονομιάς, χαρτογράφηση μονοπατιών προβλέπονται επίσης με στόχο την προώθηση του αγροτουρισμού.

Στην περιφέρεια Κρήτης υλοποιήθηκαν από ισάριθμες ομάδες τοπικής δράσης, 4 τοπικά προγράμματα Leader+ στις αντίστοιχες περιοχές εφαρμογής (Λασιθι-Ηράκλειο-Ρέθυμνο-Χανιά). Αξίζει να σημειωθεί ότι για το νομό Λασιθίου η περιοχή εφαρμογής επεκτείνεται σε όλους τους δήμους του.

Η πρωτοβουλία Leader ενισχύει τους κατοίκους της υπαίθρου με ποσοστό 55-75% για να δημιουργήσουν μικρές βιώσιμες επιχειρήσεις στον τομέα του τουρισμού, των τοπικών προϊόντων, την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών, την προστασία και την ανάδειξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων.

Στο πλαίσιο του Leader I (1991-1994) πραγματοποιήθηκαν 1. 732 έργα, τα 807 αφορούσαν επενδύσεις αγροτουρισμού. Ενώ στο Leader II (1995-1999) υλοποιήθηκαν 3. 270 έργα που αφορούν τομείς σχετικούς με τον αγροτουρισμό.

Στην πρωτοβουλία Leader + περιλαμβάνονται παρεμβάσεις του αγροτικού συνεταιρισμού ολοκληρωμένης προσέγγισης. Αρχικά αφορά αγροκτήματα και επιπλέον προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Αλλά και μικρές βιοτεχνίες και επιχειρήσεις όπως μονάδες οικοτεχνίας, χειροτεχνίας, ειδών παραδοσιακής τέχνης, επιχειρήσεις μεταποίησης και τυποποίησης τοπικών προϊόντων φυτικής και ζωικής παραγωγής όπως ελιές, γλυκά, ποτό, γαλακτοκομικά, επιχειρήσεις ειδών διατροφής, αξιοποίησης αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών. Επιπροσθέτως αξιοποίηση παραδοσιακών τεχνικών και χώρων, επισκέψιμα οινοποιεία (κάποια έχουν αναφερθεί παραπάνω), πατητήρια, κελάρια, κλωστοϋφαντουργία, αργαλειός, ελαιοτριβεία.

Άλλες δράσεις σχετίζονται με το περιβάλλον και τον πολιτισμό. Η προστασία περιοχών φυσικής ομορφιάς, η ανάδειξη κτηρίων αγροτικής κληρονομιάς, η δημιουργία και η βελτίωση καταφυγίων, η ίδρυση μουσείων αγροτικής κληρονομιάς συμπεριλαμβάνονται σε αυτές.

Τα προγράμματα Leader συνολικά αποτέλεσαν και αποτελούν μια ευκαιρία για την ελληνική ύπαιθρο, για να αποβάλλει το στίγμα του μειονεκτικού τμήματος της χώρας. Όμως το ποσό των 400 εκατομμυρίων είναι μάλλον μικρό για να αλλάξει την ελληνική ύπαιθρο.

Υποστηρικτικά προς τον αγροτουρισμό συνεχίζει να λειτουργεί η κοινοτική πρωτοβουλία Leader (2007-2013), στην ύπαιθρο της Ελλάδας και της Κρήτης μέσω πιλοτικών εφαρμογών και αειφόρου ανάπτυξης.

2. 1. 1. Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER+ ΣΤΗ ΚΡΗΤΗ

Στην περιφέρεια Κρήτης, το υπουργείο Γεωργίας έχει εγκρίνει την υλοποίηση τεσσάρων (4) Τοπικών Προγραμμάτων Leader+.

Τα Τοπικά Προγράμματα Leader+ στη Κρήτη υλοποιήθηκαν από τις παρακάτω Ομάδες Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ), που αποτελούν κατά τόπους αναπτυξιακές εταιρείες (ΑΝ. ΕΤ.) και τοπικούς μηχανισμούς ανάπτυξης υπαίθρου που στοχεύουν στην συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο, τη βιώσιμη ανάπτυξη της και τη δυνατότητα συμπληρωματικού εισοδήματος.

Στον Πίνακα 2 παρουσιάζονται οι Ομάδες Τοπικής Δράσης και οι περιοχές εφαρμογής των Τοπικών Προγραμμάτων Leader+. Οι περιοχές αφορούν και τους 4 νομούς και αναφέρονται στους δήμους όπως ήταν πριν το 2010 που άλλαξαν με το σχέδιο Καλλικράτης. Συγκεκριμένα η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ Α.Ε., έχει περιοχές

εφαρμογής στο νομό Ηρακλείου καθώς είναι μία αναπτυξιακή εταιρεία, που δραστηριοποιείται κυρίως στο νομό. Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΛΑΣΙΘΙΟΥ Α.Ε. στηρίζει τους κατοίκους, τις επιχειρήσεις και τους φορείς της υπαίθρου του νομού Λασιθίου, έχει περιοχή εφαρμογής όλους τους δήμους του νομού. Κάποιοι δήμοι του Ρεθύμνου και του Ηρακλείου περιλαμβάνονται στις περιοχές εφαρμογής του Α.Κ.Ο.Μ.Μ. ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ Α.Ε., ομάδα τοπικής δράσης που δραστηριοποιείται στην περιοχή του Ψηλορείτη. Ο ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ (Ο.Α.ΔΥ.Κ.) έχει περιοχές εφαρμογής στους Νομούς Χανίων και Ρεθύμνου και συγκεκριμένα ορεινά και μειονεκτικά δημοτικά διαμερίσματα (Δ.Δ.) των δήμων.

ΟΜΑΔΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ Α. Ε.	<p><u>Νομός Ηρακλείου:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Δήμος Αγίας Βαρβάρας - Δήμος Αρκαλοχωρίου - Δήμος Αρχανών - Δήμος Αστερουσίων - Δήμος Βιάννου - Δήμος Γαζίου (Δ.Δ. Αχλάδας Ροδιάς, Φόδελε) - Δήμος Γοργολαίνης - Δήμος Γόρτυνας (Δ. Δ Α-γίου Κυρίλλου, Βασιλικής, Μιαμούς) - Δήμος Γουβών (Δ. Δ Επά-νω Βάθειας, Καλού Χω-ριού, Κόξαρη, Χαρασσού) - Δήμος Επισκοπής - Δήμος Ηρακλείου (Δ. Δ. Δαφνών, Βασιλειών, Σταυ-ρακίων) - Δήμος Θραψανού 	<ul style="list-style-type: none"> - Δήμος Καστελλίου - Δήμος Κοφινά (Δ. Δ Ανω Ακρίων, Διονυσίου, Σταβίων, Στερνών, Στόλων) - Δήμος Μαλλίων (Δ. Δ Κρα-σίου, Μοχού) - Δήμος Μοιρών (Δ. Δ. Αντι-σκαρίου, Πηγαϊδακίων) - Δήμος Νίκου Καζαντζάκη - Δήμος Τεμένους - Δήμος Τετραχωρίου - Δήμος Τυλίσου (Δ. Δ Δα-μάστας, Καμαρίου, Κερα-μουτσίου, Μαράθου, Μονής, Τυλίσου) - Δήμος Χερσονήσου (Δ. Δ Αβδού, Γωνιών, Κεράς, Πο-ταμίων).
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΛΑΣΙΘΙΟΥ Α. Ε.	<p><u>Νομός Λασιθίου:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Όλοι οι Δήμοι του Νομού Λασιθίου. 	
Α. Κ. Ο. Μ. Μ. – ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ Α. Ε.	<p><u>Νομός Ρεθύμνου:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Δήμος Ανωγείων - Δήμος Κουλούκωνα - Δήμος Συβρίτου - Δήμος Γεροποτάμου - Δήμος Κουριτών - Δήμος Αρκαδίου (Ελεύ-θερνα, Αρχαία Ελεύθερνα, Ερφοι, Σκουλούφια και Πρί-νου). 	<p><u>Νομός Ηρακλείου:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Δήμος Ζαρού - Δήμος Ρούβα - Δήμος Κρουσώνα - Δήμος Τυμπακίου (Καμά-ρες, Μαγαρικάρι και Γρηγοριά) - Δήμος Τυλίσου (Γωνιές, Αστυράκι, Αηδονοχώρι, Κα-μαριώτη).

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ – Ο. Α. ΔΥ. Κ.	<u>Νομός Χανίων:</u> <u>Ορεινά και Μειονεκτικά</u> <u>Δ. Δ. των Δήμων</u> Δ. Αρμένων Δ. Βάμου Δ. Γεωργιουπόλεως Δ. Κρυονερίδας Δ. Φρέ Δ. Κεραμειών Δ. Πλατανιά Δ. Βουκολιών Δ. Κολυμβαρίου Κ. Γαύδου	<u>Νομός Ρεθύμνου:</u> <u>Ορεινά και μειονεκτικά</u> <u>Δ. Δ των Δήμων</u> - Δήμος Ρεθύμνου - Δήμος Αρκαδίου - Δήμος Λάμπης - Δήμος Λαππαίων - Δήμος Νικηφόρου Φωκά - Δήμος Φοίνικα
--	---	--

Πίνακας 2. Ομάδες Τοπικής Δράσης και περιοχές εφαρμογής των Τοπικών Προγραμμάτων Leader+ (Πηγή: Οργανισμός Ανάπτυξης Δυτικής Κρήτης)

Στον παραπάνω Πίνακα 2 απεικονίζονται λεπτομερώς οι «μειονεκτικές» περιοχές της Κρήτης σε κάθε Δήμο, από την πλευρά της επίσημης πολιτείας.

Στόχος ήταν να γίνουν επενδύσεις στον ευρύτερο τομέα του αγροτουρισμού και ανάπτυξης των συγκεκριμένων περιοχών που υστερούσαν οικονομικά και αναπτυξιακά.

Η πολιτεία επομένως προσπάθησε να «εντοπίσει» και ορίσει τις μειονεκτικές περιοχές και στη συνέχεια να χρηματοδοτήσει επενδύσεις ανάπτυξης του αγροτουρισμού στις περιοχές αυτές.

2. 2. ΟΑΔΥΚ, ΟΠΑΑΧ ΚΑΙ ΠΕΠ

Στους νομούς Χανίων και Ρεθύμνου δραστηριοποιείται ο ΟΑΔΥΚ (Οργανισμός Ανάπτυξης Δυτικής Κρήτης). Ως έναν από τους βασικούς του άξονες έχει την ανάπτυξη της ενδοχώρας των δυο νομών της αρμοδιότητας του. Οι παρεμβάσεις του στην αγροτική ανάπτυξη υλοποιήθηκαν μέσω του Leader και των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης του Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ).

Τα ΟΠΑΑΧ εφαρμόζονται σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, που εμφανίζουν προβλήματα συγκράτησης πληθυσμού. Στόχο έχουν την ανάπτυξη των περιοχών αυτών μέσω και αγροτουριστικών δραστηριοτήτων.

Στην Κρήτη οι περιοχές παρέμβασης περιλαμβάνουν συγκεκριμένα δημοτικά διαμερίσματα και τα προγράμματα που εφαρμόζονται σε αυτές χρηματοδοτήθηκαν

από τα ΟΠΑΑΧ του υπουργείου ή το ΠΕΠ (Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα) Κρήτης 2000-2006.

Τα ΟΠΑΑΧ χρηματοδοτήσαν υποδομές, παρεμβάσεις αναβάθμισης, υποστηρικτικές δράσεις. Σκοπό έχουν τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και την ανάδειξη των περιοχών παρέμβασης.

2. 3. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΗΤΕΙΑΣ (Ο.Α.Σ.)

Ο Ο.Α.Σ. Α. Ε. (Οργανισμός Ανάπτυξης Σητείας) είναι ανώνυμη αναπτυξιακή εταιρεία των δήμων της επαρχίας Σητείας (πριν τον Καλλικράτη), φορέων της αυτοδιοίκησης και συνεταιρισμών του νομού Λασιθίου. Στην δράση του περιλαμβάνονται και η εφαρμογή ολοκληρωμένων παρεμβάσεων, όπως το Leader.

Από το 1988 μέχρι σήμερα ο Ο.Α.Σ. έχει συμμετάσχει στα προγράμματα Leader επαρχίας Σητείας και Οροπεδίου Λασιθίου (Οργανισμός Ανάπτυξης Σητείας, 2009), συντήρησης και ανάδειξης μνημείων, οικιστικών συνόλων και παραδοσιακών κτισμάτων επαρχίας, προώθησης τοπικών αγροτικών προϊόντων. Επίσης έχει δημιουργήσει γραφείο αγροτουρισμού και έχει ασχοληθεί με τις φυσιολατρικές και πολιτισμικές διαδρομές επαρχίας Σητείας. Η δράση του συνδέεται άμεσα με τον αγροτουρισμό και την ανάπτυξή του.

Ειδικότερα το Γραφείο Αγροτουρισμού του Ο.Α.Σ. μελετά τις δυνατότητες και τις προοπτικές για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στην επαρχία Σητείας, υλοποιεί προγράμματα και ενέργειες τουριστικής προβολής, διαφήμισης και προώθησης της περιοχής στο εσωτερικό και το εξωτερικό. Ο Ο.Α.Σ. πρωτοστατεί στην προβολή του τόπου, των προϊόντων και των πλεονεκτημάτων του τόπου με έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα, δράσεις προώθησης, δημοσιογραφικές αποστολές.

Επιπλέον συμβάλει στην αξιοποίηση τοπικών προϊόντων, παραδοσιακών τεχνών και συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής, όπως το ελαιόλαδο, το κρασί, τα παραδοσιακά γλυκά, τα βιολογικά προϊόντα.

Επίσης έχει συμβάλει στην κατασκευή αγροτουριστικών καταλυμάτων συνολικής δυναμικότητας 100 κλινών.

Τα σημαντικότερα έργα του Ο.Α.Σ. από το 1988 μέχρι το 2009 παρατίθενται στο παράρτημα (Πίνακας Π1). Στη συνέχεια γίνεται μία προσπάθεια για ομαδοποίηση των έργων αυτών κατά αντικείμενο. Το πρόγραμμα Leader του Λασιθίου συνολικά έχει χρηματοδοτήσει δράσεις στην επαρχία Σητείας και το Οροπέδιο Λασιθίου με το

ποσό των 7.430.344,82 €, για αιολικά πάρκα και εγκατάσταση ανεμογεννητριών έχουν δοθεί 15.700.660,00 €, για προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ότι αφορούν (τοπικά προϊόντα, πολιτιστικά, κ.λ.π) η χρηματοδότηση ανέρχεται στα 297.872,30 €, με το ποσό των 3.360.235,00 € έχουν χρηματοδοτηθεί έργα που εστιάζουν στις φυσιολατρικές και πολιτιστικές διαδρομές, την συντήρηση και ανάδειξη μνημείων. Ύψους 968.884,10 € είναι η χρηματοδότηση έργων παιδικών σταθμών. Για υποστηρικτικά έργα έχει δοθεί το ποσό των 231.841,50 €. Επίσης 2.469.807,00 € είναι η χρηματοδότηση για έργα που αφορούν την ενίσχυση της απασχόλησης. Για το περιβάλλον και την βιώσιμη ανάπτυξη έχει δοθεί συνολικά το ποσό των 493.030,10 € και τέλος για διάφορα μικρά προγράμματα η χρηματοδότηση είναι 29.347,03 €.

Επομένως από τα 30.375.000,00 που δοθήκαν συνολικά για την υλοποίηση των έργων του Ο.Α.Σ., τα 11.581.482,00€ έχουν δαπανηθεί για τον αγροτουρισμό.

2. 4. ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΝΩΣΕΩΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΕΛΛΑΔΑΣ (ΣΕΑΓΕ)

Όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα (agro Xenia.net, 2008) ο ΣΕΑΓΕ ιδρύθηκε το 2008 στην Κρήτη και στοχεύει στη διαμόρφωση ταυτότητας του ελληνικού αγροτουριστικού προϊόντος και στην προώθηση του στο εσωτερικό και στο εξωτερικό. Επιδιώκει τη δικτύωση των ενώσεων αγροτουρισμού και των επιχειρήσεων – μελών τους, τη διασφάλιση και αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων κατά τόπους αγροτουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, την προώθηση τους στις ντόπιες και στις διεθνείς αγορές, τη διευκόλυνση και προσέλκυση αγροτουριστών από την Ελλάδα και τις υπόλοιπες χώρες.

Στους στόχους του ΣΕΑΓΕ συγκαταλέγονται το πρόγραμμα προβολής και διαφήμισης, η συνεργασία των επιχειρήσεων που ανήκουν στις ενώσεις, η ανάδειξη και η προώθηση τοπικών προϊόντων, η ανάληψη πρωτοβουλιών σχετικών με την τοπική κληρονομιά, η προστασία του φυσικού κάλλους και η συνεργασία με ανάλογες πρωτοβουλίες, που υλοποιούνται σε άλλες χώρες. Επίσης στις δραστηριότητες του εντάσσεται η υλοποίηση και η προώθηση της συμμετοχής των αγροτουριστικών επιχειρήσεων συγχρηματοδοτούμενα αναπτυξιακά προγράμματα, έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης, κατάρτισης, αναβάθμισης του ανθρώπινου δυναμικού.

Στην περίπτωση της Αγροξενία οι επιχειρηματίες πήραν οι ίδιοι την πρωτοβουλία. Η Αγροξενία συστάθηκε από φυσικά πρόσωπα επενδυτές – επιχειρηματίες του αγροτουρισμού με σκοπό το συντονισμό και τη συνεργασία επιχειρηματιών και

επιχειρήσεων αγροτουρισμού, την υποστήριξη οριοθέτησης του αντικειμένου του και την επίλυση των προβλημάτων στο χώρο του.

Η Αγροξενία είναι μια αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία με εταίρους και μέλη τους επενδυτές – επιχειρηματίες. Συμμετέχουν παραδοσιακά ξενοδοχεία, ξενώνες, ταβέρνες, παραδοσιακά καφενεία, βιοτεχνίες παραδοσιακών τροφίμων κ. α. επίσης θεωρεί σημαντική την οργάνωση προωθητικών μηχανισμών, ενώ έχει εισηγηθεί και νομοθετικές ρυθμίσεις για τον αγροτουρισμό με σκοπό τον καθορισμό του θεσμικού πλαισίου του.

Σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση του Συνδέσμου (στη σελίδα <http://agrozenia.net/>) έχει 55 μέλη:

Καταλύματα: περιλαμβάνει 39 καταλύματα που παρουσιάζονται στη σελίδα http://agrozenia.net/hotels_view

Εστίαση: περιλαμβάνει 4 εστιατόρια-ταβέρνες που παρουσιάζονται στη σελίδα <http://agrozenia.net/restaurant>

Εργαστήρια: περιλαμβάνει 3 εργαστήρια (1 μαγειρικής, 1 μικρογλυπτικής και κοσμημάτων και 1 γλυπτικής), τα οποία παρουσιάζονται στη σελίδα http://agrozenia.net/craft_view

Προϊόντα: περιλαμβάνει μόνο 1 προϊόν που παρουσιάζεται στη σελίδα http://agrozenia.net/products_view

Οινοποιεία: περιλαμβάνει 2 οινοποιεία τα οποία παρουσιάζονται στη σελίδα http://agrozenia.net/wineries_view

Αγροκτήματα: περιλαμβάνει 2 αγροκτήματα που παρουσιάζονται στη σελίδα http://agrozenia.net/farms_view

Δραστηριότητες: περιλαμβάνει 1 δραστηριότητα που παρουσιάζεται στη σελίδα http://agrozenia.net/activities_view

Μονοπάτια: περιλαμβάνει 1 μονοπάτι το οποίο παρουσιάζεται στη σελίδα http://agrozenia.net/footpaths_view

Αξιοθέατα: περιλαμβάνει 2 αξιοθέατα που παρουσιάζονται στη σελίδα http://agrozenia.net/points_interest_view

2. 5. ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

Όπως αναφέρθηκε στα προηγούμενα (Leader, ΟΠΑΑΧ) το κράτος αναγνωρίζοντας τη σημασία του αγροτουρισμού για την περιφερειακή ανάπτυξη και την εθνική οικονομία παρέχει επιχορηγήσεις στους ενδιαφερόμενους.

Συγκεκριμένα κύρια πηγή για τις σχετικές δραστηριότητες είναι τα ευρωπαϊκά και εθνικά χρηματοδοτικά προγράμματα.

Η χρηματοδότηση πηγάζει από κοινοτικά κονδύλια, από το πρόγραμμα ΟΠΑΑΧ, Leader και τον αναπτυξιακό νόμο. Η συνεισφορά του ΟΠΑΑΧ και Leader αναλύθηκαν στα προηγούμενα.

Σύμφωνα με την εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ», στις 05/01/2012, με απόφαση του υπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού στις αρχές του Ιανουαρίου του 2012 εντάχθηκαν επενδυτικά σχέδια συνολικού προϋπολογισμού 33,5 εκατομ. ευρώ στο Πρόγραμμα «Πράσινος Τουρισμός» του ΕΣΠΑ.

Τα 236 επενδυτικά σχέδια που εντάχθηκαν αφορούν όλους τους τύπους ξενοδοχειακών επιχειρήσεων (ξενοδοχεία, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια και διαμερίσματα) και αποσκοπούν στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιριακών εγκαταστάσεων και την αξιοποίηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ), την ανάπτυξη και εφαρμογή συστημάτων εξοικονόμησης νερού, την ολοκληρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων, την επεξεργασία και διάθεση υγρών αποβλήτων, την ενσωμάτωση περιβαλλοντικά/ενεργειακά φιλικών τεχνολογιών και μηχανολογικού εξοπλισμού, την ανάπτυξη πράσινων πολιτικών και διαδικασιών, την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών προτύπων και τέλος, στην ενημέρωση και προβολή του περιβαλλοντικού «προφίλ» των επιδοτούμενων επιχειρήσεων.

Συγκεκριμένα οι τουριστικές μονάδες μέσω της ενίσχυσης τους από το Πρόγραμμα επιτυγχάνουν μείωση λειτουργικού κόστους, μέσω εξοικονόμησης ενέργειας, νερού και της ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων, υψηλή ποιότητα υπηρεσιών-προσέλκυση νέων πελατών, οικολογική πιστοποίηση, ενίσχυση περιβαλλοντικής συνείδησης και ενίσχυση εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

Περιφέρεια Υλοποίησης	Αρ. επιδοτούμενων Επιχειρήσεων	Επιχορηγούμενος Προϋπολογισμός	Δημόσια Επιχορήγηση	Ποσοστό Δημόσιας Επιχορήγησης
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	17	2.464.423,64	994.129,78	40,34%
ΑΤΤΙΚΗ	12	2.471.465,83	988.586,33	40,00%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	9	1.158.935,76	463.574,30	40,00%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	8	1.104.313,59	441.725,44	40,00%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	4	471.621,10	188.648,44	40,00%
ΗΠΕΙΡΟΣ	11	818.350,67	327.340,27	40,00%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	18	2.040.659,37	818.013,75	40,09%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	17	2.914.404,38	1.165.761,75	40,00%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	38	3.666.226,46	1.466.490,58	40,00%
ΚΡΗΤΗ	51	9.707.020,01	3.882.808,01	40,00%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	34	4.152.320,88	1.673.760,13	40,31%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	8	976.745,52	401.137,71	41,07%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	9	1.518.245,58	623.868,85	41,09%
Σύνολο:	236	33.464.732,80	13.435.845,34	40,15%

Πίνακας 3: Κατανομή των επιχειρήσεων ανά γεωγραφική περιοχή, (Πηγή: «Το Βήμα», 2012)

Στον Πίνακα 3 παρατηρούμε ότι στην Κρήτη οι επιχειρήσεις που επιδοτούνται είναι κατά πολύ περισσότερες από ότι στην υπόλοιπη Ελλάδα. Το συνολικό ποσό του προϋπολογισμού της επιχορήγησης είναι 33.464.732,80€, το ποσό των 9.707.020,01€ αντιστοιχεί στον προϋπολογισμό της Κρήτης (δηλαδή το 29,01%) και το υπόλοιπο ποσό των 23.757.712,80 € είναι ο προϋπολογισμός για τις υπόλοιπες 12 περιοχές (δηλαδή το 70,99%).

Το ποσοστό επί του συνόλου της Δημόσιας επιχορήγησης είναι περίπου 40% για όλες τις περιοχές. Αυτό που κάνει την Κρήτη να ξεχωρίζει είναι ότι οι επιδοτούμενες επιχειρήσεις είναι 51 τη στιγμή που σε καμία άλλη περιοχή δεν ξεπερνούν τις 40 οι επιδοτούμενες επιχειρήσεις. Είναι φανερό λοιπόν ότι η Κρήτη είναι μια ισχυρή

τουριστική δύναμη με προοπτικές ανάπτυξης για τον αγροτουρισμό και τις υπόλοιπες εναλλακτικές μορφές τουρισμού που περιλαμβάνονται στον πράσινο τουρισμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΚΡΗΤΗ ΩΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ

Η Κρήτη είναι από τα μεγαλύτερα νησιά της Μεσογείου. Το κλίμα της είναι ήπιο, συνδυάζει βουνό και θάλασσα, διασκέδαση και χαλάρωση για τον επισκέπτη. Για τους λόγους αυτούς υπήρξε και εξακολουθεί να αποτελεί αγαπημένο προορισμό εξωτερικού και εσωτερικού τουρισμού. Το 2011 υποδέχθηκε 4.000.000 τουρίστες από το σύνολο 16.000.000 της χώρας. (DefenceNet, 2012)

Στα πλεονεκτήματα της θα πρέπει να προστεθεί και η περίφημη κρητική φιλοξενία. Τα βουνά της Κρήτης είναι ο τόπος γέννησης του Δία, του προστάτη των φιλοξενούμενων. Οι σύγχρονοι Κρητικοί αποδεικνύονται αντάξιοι συνεχιστές των προγόνων τους και άξιοι απόγονοι του ξένιου Δία.

Η ζεστασιά, η προσφορά, η οικειότητα, με τις οποίες αντιμετωπίζουν οι ντόπιοι τους επισκέπτες, μπορούν να αποτελέσουν τα μεγάλα ατού του αγροτουρισμού στην Κρήτη.

3. 1. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ

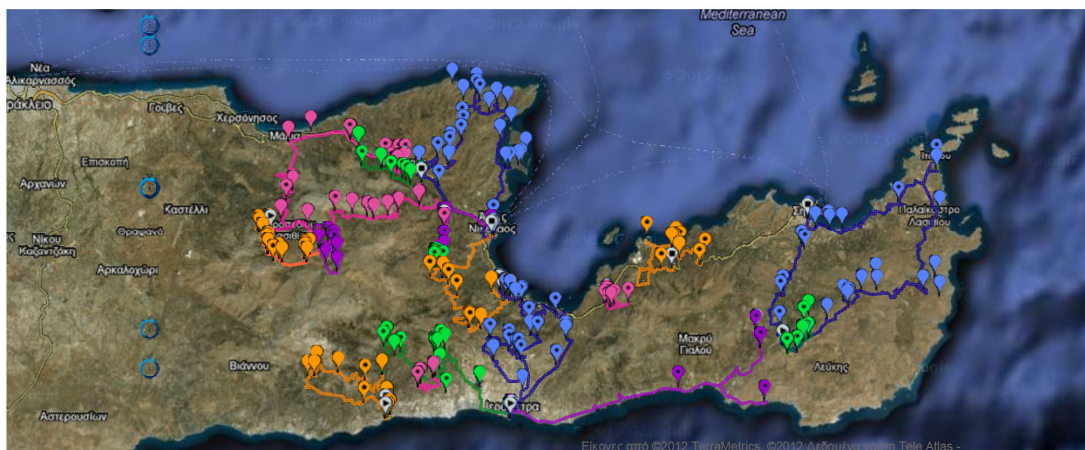

Εικόνα 9. Μονή Αρετίου (Καρύδι Νεάπολης, Λασιθί)

(Πηγή: cretanbeaches.com, 2009-2012)

Ο νομός Λασιθίου μπορεί να διεκδικήσει τη μερίδα του στον αγροτουρισμό.

Το θρησκευτικό -ως υποκατηγορία του αγροτουρισμού- τουρισμό διευκολύνουν τα πολλά μοναστήρια, ξωκλήσια, εκκλησίες, κ.λ.π. Επίσης παρουσιάζει και αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον καθώς διαθέτει φρούρια, νερόμυλους, ανεμόμυλους, αλλά και ολόκληρα χωριά, στα οποία διατηρούνται αρχοντικά, γραφικά σοκάκια, καφενεία, πηγάδια, αλώνια, λιθόστρωτα, πατητήρια. (π.χ. Κριτσά, Λίμνες, κ.λ.π.)

Εικόνα 10. Μνημεία Θρησκευτικού Τουρισμού στο Νομό Λασιθίου

(Πηγή: <http://lasithitour.bpis.teicrete.gr/religious/index.php>).

Στο θρησκευτικό τουρισμό του Λασιθίου αναφέρεται διεξοδικά η ιστοσελίδα που δημιουργήθηκε από το παράρτημα του Αγίου Νικολάου του ΤΕΙ Κρήτης και φιλοξενείται στην ιστοσελίδα (<http://lasithitour.bpis.teicrete.gr/religious/index.php>). Το υλικό της είναι πλούσιο και ενδεικτικό του μεγάλου πλούτου της θρησκευτικής παράδοσης του νομού. «Ελπίζουμε έτσι να μπορέσουμε να σας μεταδώσουμε το δέος που αισθανθήκαμε και εμείς οι ίδιοι κατά τη διάρκεια των επισκέψεών μας στα μνημεία πίστης που περιλαμβάνονται εδώ. Μείναμε έκθαμβοι μπροστά στην ποικιλία και την ομορφιά του θρησκευτικού συναισθήματος που εκφράστηκε στο νομό μας ανά τους αιώνες με τα πολυάριθμα μοναστήρια, εκκλησίες, ασκηταριά και αντικείμενα απaráμιλλης θρησκευτικής τέχνης (όπως βυζαντινές εικόνες, αγιογραφίες, ξυλόγλυπτα τέμπλα, λιθόγλυπτα, άμφια, κ.α.), που περιέχονται και στον παρόντα οδηγό, συνθέτοντας ένα μωσαϊκό σπάνιας ομορφιάς. Αυτή η ομορφιά τονίζεται ακόμα περισσότερο από το γεμάτο εναλλαγές και εκπλήξεις φυσικό τοπίο του νομού μας που την περιβάλλει», σημειώνει η ομάδα που το δημιούργησε.

Το μεγάλο πλεονέκτημα του νομού είναι η φύση. Βουνά, σπήλαια, περιοχές Natura, φαράγγια, δάση, το φοινικόδασος Βάι, πουλιά, φυτά αξιοποιούνται στον πε-

ριπατητικό, σπηλαιολογικό, φυσιολατρικό, ορειβατικό τουρισμό, αλλά και προσφέρουν επιπλέον δράσεις, πεζοπορίες, ποδηλασία.

Επίσης σημαντική είναι η παραδοσιακή κουζίνα, αλλά και τα ντόπια προϊόντα στα οποία στηρίζεται. Και φυσικά από τη φιλοξενία δε λείπει η παραδοσιακή μουσική και οι εκδηλώσεις. Η γαστρονομία στο Λασιθί είναι τέχνη: γλυκά, γαλακτοκομικά προϊόντα, μέλι, λάδι, ρακή δίνουν στον αγροτουρίστα μια γερή γεύση από τη συλλογή της πρώτης ύλης μέχρι να φτάσει το πιάτο στο τραπέζι.

Η κύρια αγροτική ασχολία και καλλιέργεια είναι το ελαιόλαδο. Η διαδικασία από τη συλλογή του ελαιόκαρπου μέχρι την εμφιάλωση του προϊόντος θα μπορούσε να αποτελέσει ενασχόληση του αγροτουρίστα. Όπως και η παρασκευή φαγητού με βάση το ελαιόλαδο και άλλα τοπικά προϊόντα.

Επίσης με τον ίδιο τρόπο θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν και άλλες δευτερεύουσες καλλιέργειες όπως αμπελοργία – οινοτουρισμός, καλλιέργεια πατάτας ή άλλες παρεμφερείς δραστηριότητες: τυροκομική, μελισσοκομεία, ανθοκομική, θερμοκηπιακές καλλιέργειες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με την τοπική εφημερίδα «ΑΝΑΤΟΛΗ» την 01/02/2012, το καλύτερο μικρό ξενοδοχείο, που βραβεύτηκε στο διαγωνισμό του οργανισμού International Hotel Awards, βρίσκεται στο νομό Λασιθίου, στη Σφάκα Σητείας. Πρόκειται για το «παραδοσιακής αισθητικής» πολυτελές ξενοδοχείο «Κρήσσα Γειτονία». Το «Κρήσσα Γειτονία» κατάφερε να επικρατήσει μεταξύ των συμμετεχόντων στην κατηγορία των νεόδμητων ξενοδοχείων την Ευρώπης και να τιμηθεί με τον οργανισμό International Hotel Awards με το βραβείο του καλύτερου νέου μικρού ξενοδοχείου στην Ευρώπη

3.2. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Εικόνα 11. Κνωσός (Κεφαλάς, Ηράκλειο)
(Πηγή: agiapelagia-diana.com)

Τα τελευταία χρόνια ο νομός Ηρακλείου εμφανίζει μια τάση αύξησης των αγροτουριστικών καταλυμάτων. Δημιουργούνται στην ενδοχώρα του, σε υφιστάμενα παραδοσιακά αναστηλωμένα ή σε νέα κτήρια.

Η ποιότητα παροχής υπηρεσιών στους ξενώνες αυτούς είναι σε εξαιρετικά επίπεδα, δεδομένου ότι οι περισσότεροι από αυτούς έχουν δημιουργηθεί με τη συγχρηματοδότηση ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών, όπως το Leader.

Η γεωμορφολογία και η χωροταξική οργάνωση του νομού επιτρέπει την εύκολη και σχετικά γρήγορη μετακίνηση στους οικισμούς και δίνει στον επισκέπτη τη δυνατότητα να περιηγηθεί και να απολαύσει τις γιορτές και τα πανηγύρια. Σ' αυτές τις εκδηλώσεις επιδεικνύεται και η πλούσια μουσική και λαϊκή λογοτεχνική παράδοση του τόπου.

Στους οικισμούς ο επισκέπτης μπορεί να παρατηρήσει την πλούσια καλλιτεχνική παραγωγή σε παραδοσιακούς τομείς δημιουργίας, όπως η ξυλογλυπτική, η υφαντουργία, η μεταλλοτεχνία, η χρυσοχοΐα. Για την τεχνική τους ικανότητα διάσημοι είναι οι αγγειοπλάστες του Θραψανού, που δημιουργούν στα ίχνη της μεγάλης κεραμικής παράδοσης των Μινωϊτών.

3. 3. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

Εικόνα 12. Η διάσημη Κρήνη Ριμόντι (Παλιά πόλη, Ρέθυμνο)

(Πηγή: explocrete.com)

Η περιοχή προσφέρεται για αγροτουρισμό και παρεμφερείς δραστηριότητες. Το ορεινό τοπίο είναι κατάλληλο για ορειβασία και το πυκνό οδικό δίκτυο για ποδηλασία.

Η πλούσια βλάστηση και χλωρίδα παρέχει μία ευκαιρία για τους λάτρεις της φύσης να τη γνωρίσουν καλύτερα και να θαυμάσουν από κοντά σπάνια είδη. Αλλά και να παρατηρήσουν τα πουλιά και να χαρούν περιπάτους. Σπάνια και πολλά είδη ψαριών κρύβει η θάλασσα, τα οποία ο επισκέπτης μπορεί να ανακαλύψει με την κατάδυση.

Ακόμη το Ρέθυμνο διασχίζει το μονοπάτι E4, ενώ πολλά φαράγγια είναι διασπαρμένα στην ευρύτερη περιοχή. Ο αγροτουρίστας μπορεί επίσης να επισκεφτεί πολλά σπήλαια και να ανακαλύψει την ομορφιά, τα μυστικά τους, αλλά και τη μακραίωνη ιστορία τους που φτάνει μέχρι την ελληνική μυθολογία.

Η περιοχή διαθέτει πολλά μοναστήρια που αποτελούν δέλεαρ για το θρησκευτικό τουρισμό ή στοιχείο της παράδοσης και της αρχιτεκτονικής. Όπως και να έχει εμπλουτίζουν τον αγροτουρισμό με πολλές προεκτάσεις και ενδιαφέροντα. Ανάλογα επιτεύγματα έχει να επιδείξει και η λαϊκή τέχνη: υφαντική, αγγειοπλαστική, ξυλογλυπτική, γλυπτική στην πέτρα. Τα δρώμενα μπορεί να παρακολουθήσει ο επισκέπτης ως θεατής ή να αναλάβει δράση δημιουργώντας και ο ίδιος.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί το ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον που παρουσιάζει η πόλη, αλλά και όλες οι περιοχές του νομού. Τα κτήρια εμφανίζουν έντονη την επίδραση των κατά καιρούς κατακτητών: (Βενετοί, Τούρκοι).

Η φορτέτζα, ο μιναρές, η καθολική εκκλησία, τα καμαρικά, οι κρηνές μαρτυρούν την πλούσια ιστορία του τόπου.

3. 4. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ

Εικόνα 13. Η «πυραμίδα» των Χανίων
(Πηγή: hellinon.net, 2009)

Ο νομός Χανίων καλύπτει το δυτικό άκρο της Κρήτης. Η επίσκεψη στα χωριά της ενδοχώρας είναι συναρπαστική εμπειρία τόσο για το τοπίο τους, όσο και για το ιδιαίτερο παραδοσιακό χρώμα τους.

Διατηρούν αρχιτεκτονική αιώνων και τον παλιό τρόπο ζωής των κατοίκων. Ακόμα και οι διαδρομές από το ένα χωριό στο άλλο αποτελούν από μόνες τους αξιοθέατα.

Στο νομό δεσπόζουν τα Λευκά Όρη. Τα ορεινά του διασχίζουν δεκάδες φαράγγια. Το πιο γνωστό είναι το φαράγγι της Σαμαριάς, που έχει χαρακτηριστεί εθνικός δρυμός και φιλοξενεί σπάνια είδη της κρητικής χλωρίδας. Το φαράγγι της Αγίας Ειρήνης, της Ίμβρου, της Αράδαινας, των Δελιανών–Μευσαλίων. Επιπλέον στα Λευκά Όρη υπάρχει συγκρότημα βεράθρων. Τα φαράγγια και τα βεράθρα εμφανίζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους περιηγητές και τους ορειβάτες.

Επίσης στο νομό υπάρχουν 1500 χερσαία και θαλάσσια σπήλαια. Των Ελεφάντων, της Αρκούδας, της Αγίας Σοφίας, του Αγίου Ιωάννη του ερημίτη, των Σφακίων, της Σκουραχλάδας, του Σαμώνα, ο Δαιμονόσπηλος είναι κάποια από αυτά. Του Αγίου Ιωάννη του ερημίτη είναι από τα γνωστότερα και αποτελούν προσφιλείς προορισμούς για τους λάτρεις της φύσης και της σπηλαιολογίας. (Εναλλακτικός Τουρισμός στη Δυτική Κρήτη)

Θα πρέπει επίσης να μνημονευτούν οι λίμνες του νομού, όπως του Κουρνά και της Αγιάς αλλά και το ψαροτούφεκο και η υποβρύχια κολύμβηση ως δραστηριότητες αγροτουρισμού.

3. 4. 1. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ «ΜΗΛΙΑΣ»

Η «Μηλιά» είναι η γνωστότερη αγροτουριστική επιχείρηση της Κρήτης, βρίσκεται σε μια ημιορεινή εξοχική τοποθεσία της επαρχίας Κισσάμου Χανίων και είναι χτισμένη στην πλαγιά.

Η αίσθηση του ξενοδοχείου απουσιάζει εντελώς. Ούτε καν στην αισθητική, καθώς μερικά «εξοχικά σπίτια» έχουν για τοίχο ένα κομμάτι βράχο ή ανακαινίστηκαν, ενώ τα έπιπλα αναπαλαιώθηκαν. Οι ξενώνες παρέχουν τις βασικές ανέσεις, έχουν μπαλκόνια ή αυλές και το χειμώνα ζεσταίνονται με σόμπες νέας τεχνολογίας.

Η τροφή στηρίζεται στην άριστη ντόπια πρώτη ύλη και το μενού περιλαμβάνει πιάτα με τοπικά προϊόντα. Για το μαγείρεμα χρησιμοποιούνται κατσαρόλα και ξυλόφουρνος, όπου ψήνεται και το ζυμωτό ψωμί. Η ποικιλία της τροφής αλλάζει ανάλογα με τα προϊόντα της εποχής.

Το περιβάλλον είναι το πρώτο μέλημα. Μάλιστα οι επισκέπτες προτρέπονται να συλλέγουν τα ανακυκλώσιμα και να τα παραδίδουν στην επιχείρηση. Η δόμηση, η ανακαίνιση, η λειτουργία της Μηλιάς έγινε με γνώμονα το σεβασμό προς τη φύση και ακολούθησαν κι άλλες δράσεις: π.χ. αναδάσωση, ανακύκλωση.

Η «Μηλιά» προσφέρει ποικιλίες και για διάφορα γούστα δραστηριότητας. Προτείνονται 4 περιπατητικές δραστηριότητες σε φαράγγια και μονοπάτια της περιοχής. Επίσης 13 διαδρομές με αυτοκίνητο προς αξιοθέατα και παραλίες αλλά και προς ένα ελαιουργείο και ένα οινοποιείο. Τα τοπικά πανηγύρια και τοπικές ασχολίες μνημονεύονται ως προτάσεις και δράσεις.

Άλλες δραστηριότητες είναι το ζύμωμα του ψωμιού, μαθήματα παραδοσιακής μαγειρικής, ζωγραφικής.

Χαρακτηριστική είναι η χιουμοριστική και απρόσμενη διαφήμιση της Μηλιάς, που όμως τονίζει τη διαπροσωπική φιλική σχέση μεταξύ ξενιστών και φιλοξενούμενων.

Τί να κάνετε στη «Μηλιά»;

«Μην κάνετε τίποτα. Πάρτε μερικά βιβλία, εδώ θα βρείτε κάποια επιτραπέζια παιχνίδια, τρώτε και πίνετε και απολαύστε, ήσυχες μέρες και νύχτες ή πιάστε μας την κουβέντα για να μάθετε τα μυστικά του τόπου.» (milias.gr, 1994-2012)

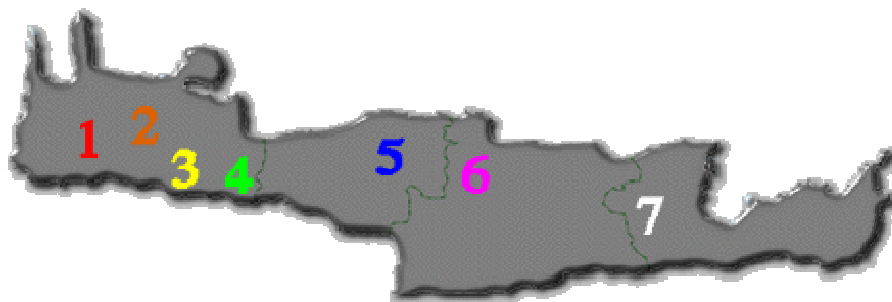
Ο αγροτουρισμός έχει ήδη αναπτυχθεί στην περιφέρεια Κρήτης ως μια εναλλακτική πρόταση για 12μηνη δραστηριότητα, ωστόσο υπάρχουν πολλά ακόμη περιθώρια για εξέλιξη, προώθηση και βελτίωση. Οι προσπάθειες προβολής του τουριστικού προϊόντος κρίνονται αναποτελεσματικές και ανεπαρκείς λόγω έλλειψης ενός ολοκληρωμένου και μακροπρόθεσμου σχεδίου μάρκετινγκ. Το σχέδιο θα πρέπει να εφαρμόζεται σε βάθος χρόνου, μεθοδικά, συντονισμένα και αποτελεσματικά.

3.5. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Η Κρήτη λόγω της γεωμορφολογίας της μπορεί να προσφέρει πολλές παράλληλες δραστηριότητες στο πλαίσιο του αγροτουρισμού.

3.5.1. ΤΟΠΟΘΕΣΙΕΣ ΚΑΤΑΦΥΓΙΩΝ

Τα ορειβατικά καταφύγια δίνουν την ευκαιρία για σωματική δραστηριότητα και επαφή με τη φύση. Είναι διάσπαρτα στις ορεινές περιοχές της Κρήτης, ικανοποιούν την ανάγκη της αναρρίχησης και τη γνωριμία με τα σπάνια είδη φυτών και ζώων της που ζουν στα βουνά.

Εικόνα 14. Γεωγραφική απεικόνιση των καταφυγίων

(Πηγή: tournet.gr)

1	Καταφύγιο Καλλέργη-Λευκά Όρη
2	Καταφύγιο Κατσιβέλη-Σβουριχτής-Λευκά Όρη
3	Καταφύγιο Βόλικά-Λευκά Όρη

4	Καταφύγιο Ταύρης-Λεκά Όρη
5	Καταφύγιο Τουμπωτός Πρίνος-Ψηλορείτης
6	Καταφύγιο Πρίνος-Ασίτες-Ψηλορείτης
7	Καταφύγιο Λιμνάκαρου-Όρος Δίκτυ

Πίνακας 4. Καταφύγια και τοποθεσίες

(Πηγή: tournet.gr)

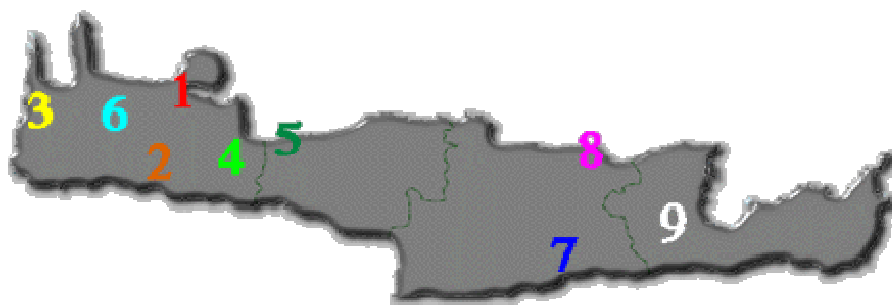
Τα καταφύγια παρουσιάζονται στην Εικόνα 14 και τον Πίνακα 4. Το καταφύγιο Καλλέργη βρίσκεται πάνω και δίπλα από τον εθνικό δρυμό Σαμαριάς και το οροπέδιο Ομαλού στα 1.680 μέτρα. Στο κέντρο των Λευκών Ορέων στους πρόποδες της Σβουριχτής είναι το καταφύγιο Κατσιβέλι στα 1.070 μέτρα. Στο δυτικό τμήμα της Κρήτης και συγκεκριμένα στο καταφύγιο Βόλικά συγκεντρώνονται οι σύγχρονοι αιωροπτεριστές, ενώ ανατολικά βρίσκεται αυτό της Ταύρης. Το καταφύγιο Πρίνος βρίσκεται στο χωριό Ασίτες του νομού Ηρακλείου επίσης κατάλληλο για απογείωση και πτήση.

Το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 ξεκινά από τα Πυρηναία και καταλήγει στη Ζάκρο. Ειδικά στην Κρήτη περνά από παλιά μονοπάτια, οικισμούς, μοναστήρια και ψηλά βουνά.

Όπως φαίνεται στην γεωγραφική απεικόνιση (εικόνα 14), ο νομός Χανίων υπερτερεί σε τοποθεσίες καταφυγίων, καθώς διαθέτει 4 καταφύγια ενώ οι άλλοι τρεις νομοί του νησιού διαθέτουν από ένα καταφύγιο ο κάθε ένας.

3.5.2. ΤΟΠΟΘΕΣΙΕΣ ΑΛΕΞΙΠΤΩΤΟΥ ΠΛΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΠΕΝΤΕ

Στην Κρήτη ο επισκέπτης μπορεί να βιώσει την εμπειρία του αλεξίπτωτου πλαγιάς ή παραπέντε. Οι πίστες απευθύνονται σε αρχάριους και προχωρημένους και δίνουν την ευκαιρία για εξάσκηση απολαμβάνοντας από ψηλά την κρητική φύση.

Εικόνα 15. Γεωγραφική απεικόνιση των τοποθεσιών παραπέντε
(Πηγή: tournet.gr)

1	Αμμόλοφος Νέας Χώρας
2	Οροπέδιο Ομαλού
3	Φαλάσαρνα
4	Οροπέδιο Ασκύφου
5	Λίμνη Κουρνά
6	Βαρύπετρο
7	Αβδού
8	Σταλίδα
9	Καμινάκι

Πίνακας 5. Τοποθεσίες παραπέντε
(Πηγή: tournet.gr)

Όπως αναφέρεται στην Εικόνα 15 και Πίνακα 5 από τα δυτικά προς τα ανατολικά ο αλεξιπτωτιστής συναντά τον Αμμόλοφο της Νέας Χώρας (Χανίων), το οροπέδιο Ομαλού, τα Φαλάσαρνα, το οροπέδιο Ασκύφου, τη λίμνη Κουρνά, το Βαρύπετρο, το Αβδού, τη Σταλίδα, το Καμινάκι όπου μπορεί να απογειωθεί. Αλλά και να προσγειωθεί γνωρίζοντας τους ζεστούς και φιλόξενους κατοίκους χωριών και οικισμών.

Ο νομός Χανίων και σε αυτού του είδους τη δραστηριότητα έρχεται πρώτος με 5 τοποθεσίες, όπου μπορεί ο ενδιαφερόμενος να «πετάξει». Ακολουθεί ο νομός Ηρακλείου με 2 τοποθεσίες παραπέντε και στη συνέχεια ο νομός Ρεθύμνου και Λασιθίου με μία τοποθεσία ο κάθε ένας.

3.5.3. ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗ ΣΤΑ ΒΟΥΝΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Όσοι ενδιαφέρονται για αναρρίχηση μπορούν να ικανοποιηθούν ανεβαίνοντας τα κρητικά βουνά και στις πίστες τους. Στο νομό Χανίων τέτοιες δραστηριότητες αναπτύσσονται στον Καλαθά, στο Σταυρό, στη Θέρισσο. Στο νομό Ρεθύμνου στο Παλιόκαστρο, στο νομό Ηρακλείου στον Κοψιά, στο Αγιοφάραγγο, στα Καπετανιανά, στον Αλμυρό και στο νομό Λασιθίου και στο ομώνυμο οροπέδιο στη Δίκητη. .

Εικόνα 16. Γεωγραφική απεικόνιση των τοποθεσιών αναρρίχησης

(Πηγή: tournet.gr)

	Δυτική Κρήτη		Ανατολική Κρήτη
1	Καλαθάς-Ν. Χανίων	6	Κοψιάς-Ν. Ηρακλείου
2	Σταυρός-Ν. Χανίων	7	Αγιοφάραγγο-Ν. Ηρακλείου
3	Γκίγκιλος-Ν. Χανίων	8	Καπετανιανά-Ν. Ηρακλείου
4	Θέρισος-Ν. Χανίων	9	Αλμυρός-Ν. Ηρακλείου
5	Παλιόκαστρο-Ν. Ρεθύμνου	10	Δίκητη-Ν. Λασιθίου

Πίνακας 6. Τοποθεσίες αναρρίχησης

(Πηγή: tournet.gr)

Όπως φαίνεται στην Εικόνα 16 και τον Πίνακα 6 η Κρήτη είναι ένας προορισμός που ενδείκνυται για ορειβασία και πεζοπορία. Τα βουνά και τα φαράγγια κρύβουν αμέτρητα μονοπάτια όλων των βαθμών δυσκολίας. Οργανωμένο αναρριχητικό πεδίο υπάρχει στα Καπετανιανά, στα Αστερούσια όρη του Ηρακλείου.

Ο νομός Χανίων βρίσκεται ξανά στην πρώτη θέση, αυτή τη φορά όμως παρέα με το Νομό Ηρακλείου, προσφέροντας 4 τοποθεσίες αναρρίχησης. Ακολουθούν ο νομός Ρεθύμνου και Λασιθίου με 2 τοποθεσίες αναρρίχησης.

3.5.4. ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Επιπροσθέτως οι επαρχιακοί δρόμοι μέσα στο πράσινο, οι διαδρομές μέσα από χωριά και οικισμούς εξασφαλίζουν εμπειρίες στους ποδηλάτες και στους φανατικούς οπαδούς του mountain bike.

Οι σπηλαιολόγοι έχουν καταγράψει μόνο στο νομό Χανίων 1.503 σπήλαια. Ο Γουργούθακας είναι το βαθύτερο της Ελλάδας βάθους 1.208 μέτρα. (tournet.gr). Άλλα σπήλαια είναι του Σαμόνα, ο Αρκουδόσπηλος,, το Κουρουπήδω, οι Δρακόλακοι, ο σπήλιος του Τζαννή.

Η ακτογραμμή του νησιού παρέχει τη δυνατότητα για καταδύσεις και ιστιοπλοΐα. Λιμάνια, όρμοι, αγκυροβόλια παρέχουν τη δυνατότητα να εξασκηθούν οι αρχάριοι και να βελτιωθούν οι προχωρημένοι.

Στα Χανιά δραστηριοποιείται και η Λέσχη Χανίων. Πρόκειται για Λέσχη αεροπλοΐας. Διαθέτει 4 (τέσσερα) αεροπλάνα, σχολή χειριστών. Αλλά προτίθεται να ασχοληθεί και με ανεμόπτερα, αλεξίπτωτα, αερομοντέλα και υπερελαφρά αεροσκάφη. (tournet.gr)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

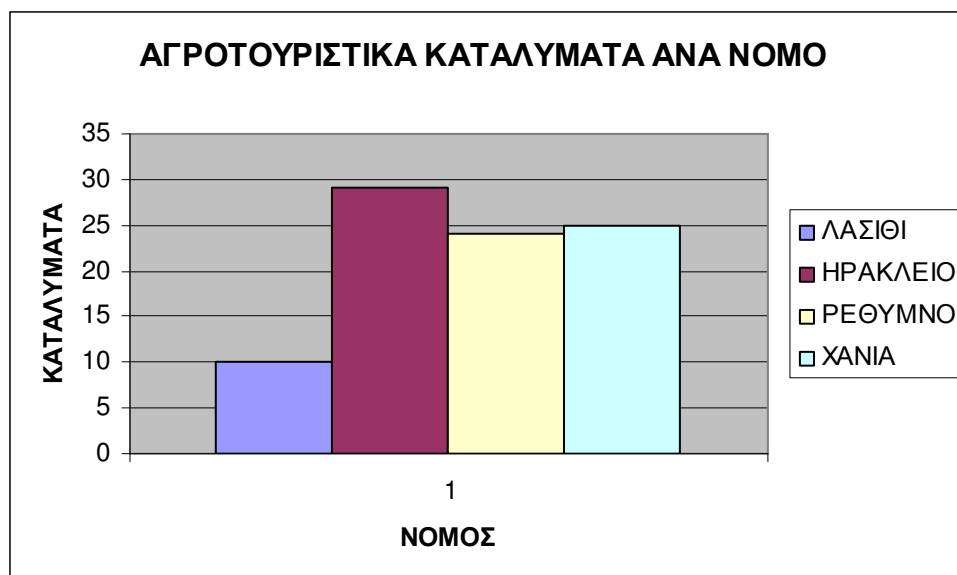
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ

4.1. ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΑΝΑ ΝΟΜΟ

Στον πίνακα Π2 του παραρτήματος, παρουσιάζονται τα καταλύματα που υπάρχουν σε κάθε νομό της Κρήτης σύμφωνα με στοιχεία που προέρχονται από τις ιστοσελίδες του κάθε νομού για τον αγροτουρισμό. Και στους 4 νομούς υπάρχει παρουσία στις ιστοσελίδες τουρισμού των αγροτουριστικών καταλυμάτων. (agrotour-crete.gr, 2010-2012)

Πολλά από αυτά τα καταλύματα όμως δε μπορούν να χαρακτηριστούν ακριβώς αγροτουριστικά, εφόσον διαθέτουν πισίνες, spa, υδρομασάζ και άλλες τέτοιου είδους υπηρεσίες ξενοδοχείου πολυτελείας. Είναι εμφανές ότι γίνεται προσπάθεια να συνδυαστεί ο αγροτουρισμός με το μαζικό τουρισμό προσφέροντας κάποιες επιπλέον υπηρεσίες με στόχο να προσελκυστεί το σύνολο των τουριστών.

4.2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΝΟΜΟ

Γράφημα 4. Διαγραμματική απεικόνιση του αριθμού των καταλυμάτων ανά νομό

Τα στοιχεία του γραφήματος 4. αντλήθηκαν από τις ιστοσελίδες των καταλυμάτων. Όπως παρατηρείται στο νομό Ηρακλείου υπάρχουν τα περισσότερα καταλύ-

ματα 29, ακολουθούν οι νομοί Χανίων και Ρεθύμνου με 25 και 24 αντίστοιχα και τέλος ο νομός Λασιθίου με μόλις 10.

Με βάση το ποσοστό ανάπτυξης, τις δυνατότητες ανάπτυξης που έχουν, τις φυσικές ομορφιές του κάθε νομού υπάρχουν δυνατότητες ανάπτυξης και στους 4 νομούς και ειδικά στο νομό Λασιθίου, που είναι ακόμα παρθένα η περιοχή. Οι περιοχές του νομού έχουν συνδεθεί περισσότερο με το μαζικό τουρισμό όπως για παράδειγμα η Ελούντα, που έχει συγκεντρώσει το αντίστοιχο επενδυτικό ενδιαφέρον με αποτέλεσμα να μην έχει αξιοποιηθεί ιδιαίτερα στο επίπεδο του αγροτουρισμού.

Επίσης η στροφή των ανθρώπων προς των αγροτουρισμό και τη φύση γενικότερα μπορεί να αποτελέσει μία διέξοδο από την οικονομική κρίση στην οποία βρίσκεται η χώρα μας τον τελευταίο καιρό, θα έχει ως αποτέλεσμα την μείωση της ανεργίας και την επιστροφή του ανθρώπου εκεί από όπου ξεκίνησε, τη φύση.

Δεν είναι λίγες οι φορές που τον τελευταίο καιρό ακούσαμε στο ραδιόφωνο ή την τηλεόραση, ή διαβάσαμε σε κάποια εφημερίδα ότι αρκετοί νέοι, πτυχιούχοι η μη, άφησαν τις πόλεις και γυρίσανε στα χωρία όπου και άρχισαν να ασχολούνται με τα αγροτικά. (tovima.gr, 2012)

4.3. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ

Στους πίνακες 8, 9, 10 και 11 φαίνονται η δυναμικότητα, χαμηλότερη και υψηλότερη τιμή δωματίου ανά ημέρα, καθώς και η περιοχή που βρίσκονται τα καταλύματα για τους νομούς Λασιθίου, Ηρακλείου, Ρεθύμνου και Χανίων αντίστοιχα.

ΛΑΣΙΘΙ				
ΚΑΤΑΛΥΜΑ	ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ MAX (ΑΤΟΜΑ)	ΤΙΜΗ MIN ΔΩΜΑΤΙΟΥ/ ΗΜΕΡΑ	ΤΙΜΗ MAX ΔΩΜΑΤΙΟΥ/ ΗΜΕΡΑ	ΠΕΡΙΟΧΗ
1	16	70	170	ΒΟΥΝΟ
2	33	40	90	ΒΟΥΝΟ/ΘΑΛΑΣΣΑ
3	16	60	95	ΒΟΥΝΟ
4	21	45	95	ΘΑΛΛΑΣΣΑ
5	21	85	150	ΒΟΥΝΟ/ΘΑΛΑΣΣΑ
6	18	75	110	ΒΟΥΝΟ
7	6	125	125	ΒΟΥΝΟ
8	3	85	85	ΒΟΥΝΟ

9	6	95	95	ΒΟΥΝΟ
10	6	125	125	ΒΟΥΝΟ
Μ. Ο.	14,18	74,09	104,54	ΒΟΥΝΟ

Πίνακας 8. Υπολογισμός Μ.Ο. Δυναμικότητας, Τιμής min και max για το νομό Λασιθίου

Στον Πίνακα 8, παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των καταλυμάτων, για το νομό Λασιθίου, βρίσκεται σε τοποθεσία βουνό (8/10) και η μέση δυναμικότητα είναι 14 άτομα, δηλαδή μικρές μονάδες. Η μέση ελάχιστη και μέγιστη τιμή είναι 74€ και 104€, τιμή αρκετά υψηλή.

ΗΡΑΚΛΕΙΟ				
ΚΑΤΑΛΥΜΑ	ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ MAX (ΑΤΟΜΑ)	ΤΙΜΗ MIN ΔΩΜΑΤΙΟΥ/ ΗΜΕΡΑ	ΤΙΜΗ MAX ΔΩΜΑΤΙΟΥ/ ΗΜΕΡΑ	ΠΕΡΙΟΧΗ
1	43	70	135	ΒΟΥΝΟ
2	12	180	180	ΘΑΛΑΣΣΑ
3	6	150	200	ΒΟΥΝΟ
4	22	60	80	ΒΟΥΝΟ
5	16	76	106	ΒΟΥΝΟ
6	80	70	90	ΒΟΥΝΟ
7	38	78	182	ΒΟΥΝΟ
8	27	40	55	ΒΟΥΝΟ
9	19	60	80	ΒΟΥΝΟ/ΘΑΛΑΣΣΑ
10	19	40	65	ΒΟΥΝΟ
11	8	25	31	ΒΟΥΝΟ
Μ. Ο.	25,08	71,66	101,25	ΒΟΥΝΟ

Πίνακας 9. Υπολογισμός Μ.Ο. Δυναμικότητας, Τιμής min και max για το νομό Ηρακλείου

Στον Πίνακα 9, για το νομό Ηρακλείου, έχουμε επίσης τα περισσότερα καταλύματα σε τοποθεσία βουνό (8/10), με την μέση δυναμικότητα να φτάνει τα 25 άτομα, και την μέση ελάχιστη και μέγιστη τιμή 72€ και 101€.

ΡΕΘΥΜΝΟ				
ΚΑΤΑΛΥΜΑ	ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ MAX (ΑΤΟΜΑ)	ΤΙΜΗ MIN ΔΩΜΑΤΙΟΥ/ ΗΜΕΡΑ	ΤΙΜΗ MAX ΔΩΜΑΤΙΟΥ/ ΗΜΕΡΑ	ΠΕΡΙΟΧΗ

1	8	75	195	ΒΟΥΝΟ
2	17	60	125	ΒΟΥΝΟ
3	15	170	250	ΒΟΥΝΟ
4	12	125	187,5	ΒΟΥΝΟ
5	192	68	135	ΒΟΥΝΟ
6	11	60	105	ΘΑΛΑΣΣΑ
7	16	100	250	ΘΑΛΑΣΣΑ
8	24	65	95	ΘΑΛΑΣΣΑ
9	20	65	110	ΒΟΥΝΟ
10	8	27	30	ΒΟΥΝΟ
11	8	115	145	ΘΑΛΑΣΣΑ
12	8	70	180	ΒΟΥΝΟ
13	22	45	108	ΒΟΥΝΟ
14	30	99	199	ΒΟΥΝΟ
Μ. Ο.	27	77,2	141,9	ΒΟΥΝΟ

Πίνακας 10. Υπολογισμός Μ.Ο. Δυναμικότητας, Τιμές min και max για το νομό Ρεθύμνου

Στον Πίνακα 10, φαίνονται τα αντίστοιχα στοιχεία για το νομό Ρεθύμνου, τα καταλύματα βρίσκονται κατά το μεγαλύτερο μέρος σε περιοχή βουνό (7/10), η μέση δυναμικότητα είναι 27 άτομα, μεσαίου μεγέθους μονάδες. Η ελάχιστη τιμή είναι 77€ και η μέγιστη 142€, τιμές αρκετά υψηλές.

ΧΑΝΙΑ				
ΚΑΤΑΛΥΜΑ	ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ MAX (ΑΤΟΜΑ)	ΤΙΜΗ MIN ΔΩΜΑΤΙΟΥ/ ΗΜΕΡΑ	ΤΙΜΗ MAX ΔΩΜΑΤΙΟΥ/ ΗΜΕΡΑ	ΠΕΡΙΟΧΗ
1	36	310	650	ΘΑΛΑΣΣΑ
2	8	90	140	ΒΟΥΝΟ
3	10	200	340	ΘΑΛΑΣΣΑ
4	12	150	190	ΒΟΥΝΟ
5	24	164	428	ΘΑΛΑΣΣΑ
6	13	40	110	ΘΑΛΑΣΣΑ
7	45	50	145	ΒΟΥΝΟ
8	12	140	250	ΒΟΥΝΟ
9	8	190	245	ΘΑΛΑΣΣΑ
10	26	60	270	ΒΟΥΝΟ
11	30	53	122,5	ΒΟΥΝΟ
12	7	40	80	ΒΟΥΝΟ/ΘΑΛΑΣΣΑ

13	8	36	59	BOYNO
14	48	65	150	BOYNO
Μ. Ο.	20,06	106,8	212,9	BOYNO

Πίνακας 11. Υπολογισμός Μ.Ο. Δυναμικότητας, Τιμής min και max για το νομό Χανίων

Τέλος, στον Πίνακα 11, έχουμε τα καταλύματα του νομού Ρεθύμνου να είναι σχεδόν τα μισά σε βουνό (6/10) και τα μισά κοντά στη θάλασσα. Η μέση δυναμικότητα είναι 20 άτομα, σχετικά μικρές μονάδες, και η μέση ελάχιστη και μέγιστη τιμή 107€ και 213€, πολύ υψηλές τιμές, οι υψηλότερες τιμές στο νησί.

Για πολλά καταλύματα δεν ήταν δυνατή η πρόσβαση στον τιμοκατάλογο ή δεν αναφέρονταν η δυναμικότητα τους. Για το λόγο αυτό ελήφθη ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα για τον κάθε νομό και δημιουργήθηκαν οι παραπάνω πίνακες 8, 9, 10, 11, στους οποίους καταγράφονται η δυναμικότητα, η χαμηλότερη τιμή, η υψηλότερη τιμή και η περιοχή στην οποία βρίσκεται.

Στην συνέχεια ακολουθεί ένας συγκεντρωτικός πίνακας με τους μέσους όρους των τιμών αυτών ανά νομό, ώστε να είναι ευκολότερη η σύγκριση μεταξύ τους.

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ

	ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ MAX (ΑΤΟΜΑ)	ΤΙΜΗ MIN ΔΩΜΑΤΙΟΥ/ ΗΜΕΡΑ	ΤΙΜΗ MAX ΔΩΜΑΤΙΟΥ/ ΗΜΕΡΑ
Μ. Ο. ΝΟΜΟΥ. ΛΑΣΙΘΙΟΥ	14,18	74,09	104,54
Μ. Ο. ΝΟΜΟΥ. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	25,08	71,66	101,25
Μ. Ο. ΝΟΜΟΥ. ΡΕΘΥΜΝΟΥ	27,00	77,20	141,90
Μ. Ο. ΝΟΜΟΥ. ΧΑΝΙΩΝ	20,06	106,80	212,90

Πίνακας 12. Μέσος όρος δυναμικότητας, τιμής min και max ανά νομό

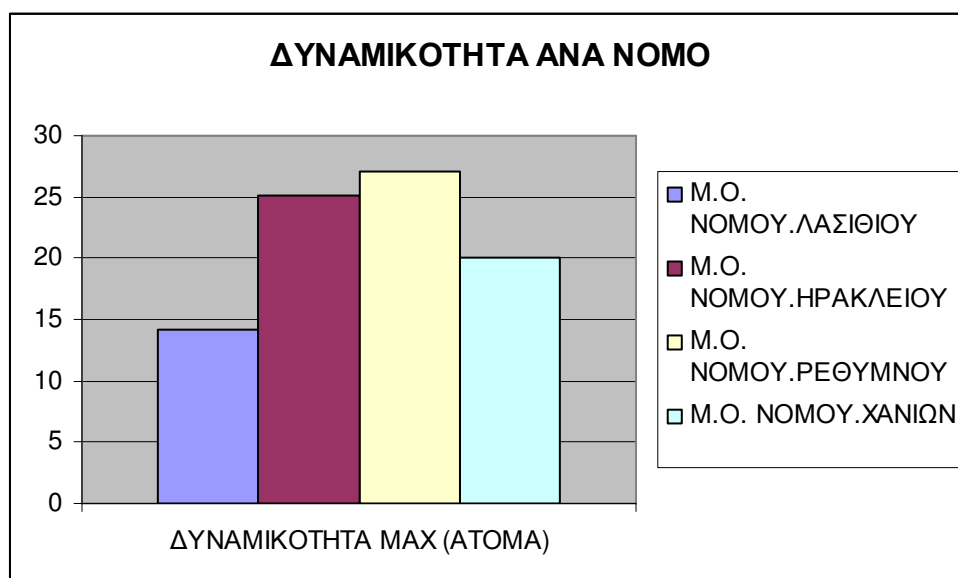
Μεταξύ των αγροτουριστικών καταλυμάτων των τεσσάρων νομών της Κρήτης παρατηρείτε μεγάλη διαφορά στις τιμές του νομού Χανίων, όπου η ελάχιστη τιμή κατά μέσο όρο είναι 106,80€ και μέγιστη 212,90€, ενώ στους υπόλοιπους νομούς της

Κρήτης η χαμηλότερη τιμή, κατά μέσο όρο, δεν ξεπερνά τα 80€ και η μέγιστη τα 150€. Πιο συγκεκριμένα στο Νομό Ρεθύμνου η χαμηλότερη τιμή κατά μέσο όρο είναι 77,20€ και η υψηλότερη κατά μέσος όρο 141,90€. Η ελάχιστη τιμή για το νομό Ηρακλείου είναι 71,66€ και η μέγιστη 101,25€, όπου παρατηρούνται οι χαμηλότερες τιμές. Τέλος στο νομό Λασιθίου η μικρότερη τιμή είναι 74,09€ και η υψηλότερη 104,54€.

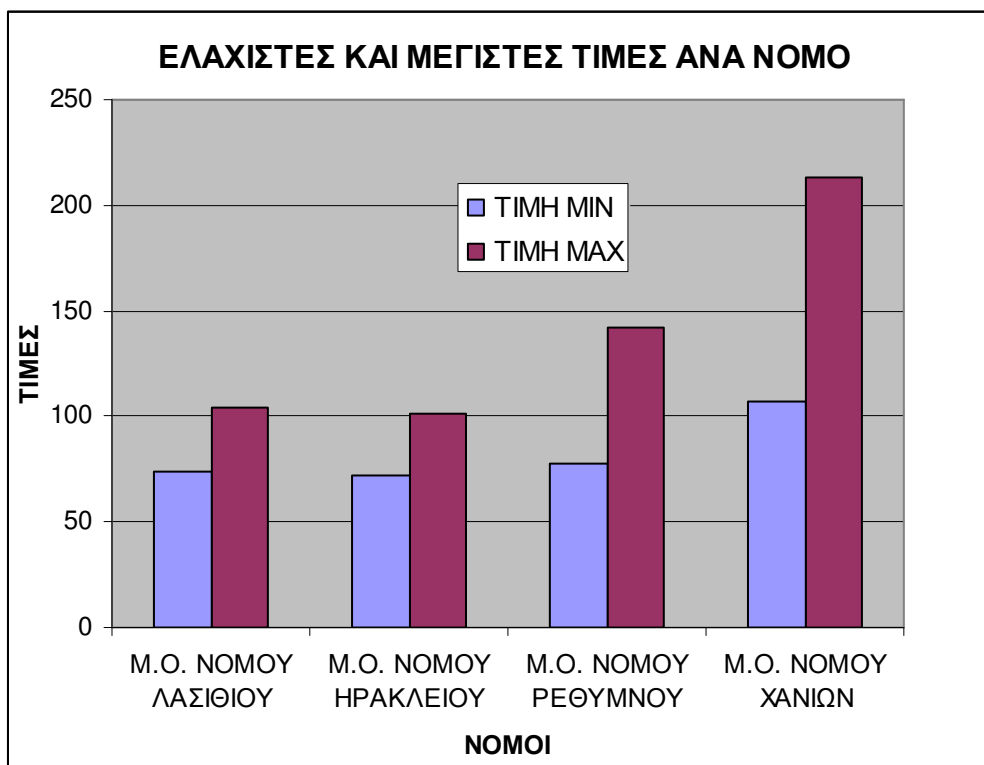
Δε συμβαίνει όμως το ίδιο με τη δυναμικότητα των καταλυμάτων (πράγμα το οποίο φαίνεται και από τον αριθμό των καταλυμάτων, του Π2). Μπορεί κανείς να πει ότι μεταξύ των νομών Ηρακλείου και Ρεθύμνου, οι οποίοι κατέχουν την πρώτη θέση, δεν παρατηρείται μεγάλη διαφορά καθώς η μέγιστη δυναμικότητα είναι 25 και 27 άτομα, αντίστοιχα. Σε σύγκριση με τον νομό Χανίων, που έρχεται δεύτερος με μέγιστη δυναμικότητα 20 άτομα, παρατηρείται μια μεγαλύτερη διαφορά κ στην συνέχεια ο νομός Λασιθίου που έχει τα λιγότερα καταλύματα (Πίνακας 7), και κατά συνέπεια την χαμηλότερη μέγιστη δυναμικότητα, 15 άτομα, μεταξύ των νομών.

4.4. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΤΙΜΗΣ ΜΙΝ, ΤΙΜΗΣ ΜΑΧ

Στα διαγράμματα που ακολουθούν απεικονίζονται η δυναμικότητα, η ελάχιστη και η μέγιστη τιμή δωματίου ανά ημέρα στην οποία διατίθεται τα καταλύματα στους νομούς της Κρήτης, σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουν συγκεντρωθεί στον πίνακα 12.

Γράφημα 5. Διαγραμματική απεικόνιση της δυναμικότητας των καταλυμάτων ανά νομό

Γράφημα 6. Διαγραμματική απεικόνιση της ελάχιστης και μέγιστης τιμής δωματίου ανά ημέρα για κάθε νομό.

4.5. ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Η ανάλυση SWOT αναφέρεται στα δυνατά (strengths), τα αδύνατα (weaknesses), σημεία, τις ευκαιρίες (opportunities) και τις απειλές (threats) του μελετώμενου αντικειμένου.

Για την εφαρμογή της ανάλυσης λαμβάνονται υπ' όψιν τα πλεονεκτήματα, η σύγκριση, ο ανταγωνισμός, οι βελτιώσεις, οι τοπικοί παράγοντες, οι τάσεις, οι αλλαγές, η κρατική πολιτική, τα τοπικά γεγονότα, οι προδιαγραφές. Αλλά και η αποφυγή λανθασμένων επιλογών και κινήσεων, οι ανασταλτικοί παράγοντες για μια υπηρεσία ή ένα προϊόν, τα εμπόδια, τα προβλήματα. Στόχος είναι να παρουσιαστεί η αντικειμενική κατάσταση του θέματος, στη συγκεκριμένη περίπτωση του αγροτουρισμού. (wikipedia, 2012)

Συγκεκριμένα τα 4 σημεία της SWOT Ανάλυσης είναι:

Δυνατά Σημεία (Strengths):

Τα δυνατά σημεία σχετίζονται με τους ανταγωνιστικούς αγροτουριστικούς προορισμούς, στα συγκριτικά πλεονεκτήματα, στην πληθώρα των δραστηριοτήτων. Τα στοιχεία αυτά αποτελούν τα κίνητρα για να επιλεγεί η Κρήτη ως προορισμός και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την προβολή της.

Αδύνατα Σημεία (Weaknesses):

Τα αδύνατα σημεία είναι τα αρνητικά που λειτουργούν ανασταλτικά στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Οπότε θα πρέπει να αντιμετωπιστούν, να βελτιωθούν ή να πάψουν να υφίστανται.

Ευκαιρίες (Opportunities):

Οι ευκαιρίες είναι όλοι εκείνοι οι παράγοντες που βοηθούν και στηρίζουν τον κρητικό αγροτουρισμό και ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα.

Απειλές (Threats):

Αντίθετα με τις ευκαιρίες, οι απειλές λειτουργούν αρνητικά και ανασταλτικά για την περαιτέρω και μελλοντική ανάπτυξη του αγροτουρισμού στην Κρήτη. (Τεκί-δου, 2010)

Στη συνέχεια προσδιορίζονται τα δυνατά και αδύνατα σημεία καθώς και οι ευκαιρίες και οι απειλές του αγροτουριστικού προϊόντος της Κρήτης.

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Το **άριστο κλίμα** και η **γεωγραφική θέση** της Κρήτης αποτελούν τα ισχυρά ανταγωνιστικά της πλεονεκτήματα. Το υψηλό ποσοστό ηλιοφάνειας και ο ήπιος χειμώνας είναι οι προϋποθέσεις για τον αγροτουρισμό και τις συναφείς δραστηριότητες: αγροτικές εργασίες, πεζοπορία, περιηγήσεις, ορειβασία, παρατήρηση χλωρίδας και πανίδας. Επιπροσθέτως η επάρκεια των φυσικών πόρων προκαλεί το ενδιαφέρον για επισκέψεις σε περιοχές φυσικού κάλλους, σπάνια οικοσυστήματα όπως το Βάι, το φαράγγι της Σαμαριάς, καθαρές παραλίες και βυθός, όπου μπορούν να δημιουργηθούν καταδυτικά κέντρα. Αλλά και οι ανθρωπογενής πόροι συμβάλουν στις δραστηριότητες του αγροτουρισμού αρχαιολογικά μνημεία, οικισμοί, ήθη, έθιμα, παραδόσεις. Άλλωστε η Κρήτη είναι ένας καταξιωμένος τουριστικός προορισμός, καθώς η πολιτιστι-

κή και η ιστορική της κληρονομιά είναι ένα από τα αξιόλογα συγκριτικά πλεονεκτήματα της.

Η Κρήτη αποτελεί έναν **κλασικό τουριστικό προορισμό** παγκοσμίου φήμης (με 4 εκατομμύρια επισκέπτες το 2011), ενώ η επανάληψη της επίσκεψης των τουριστών κυμαίνεται σε ικανοποιητικά επίπεδα. Αυτοί οι επισκέπτες μπορούν «να δουν την Κρήτη και αλλιώς» μέσα από εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως ο αγροτουρισμός. Επίσης ο μεγάλος αριθμός τουριστών που έρχεται στο νησί με **πτήσεις charter** μπορεί να συνδυάσει το χαμηλό κόστος της μετακίνησης με αυτό των αγροτουριστικών καταλυμάτων.

ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ

Ωστόσο πολλοί είναι οι ανασταλτικοί παράγοντες για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

- Η **χαμηλή ποιότητα δημοσίων υποδομών και υπηρεσιών** επηρεάζουν αρνητικά την εικόνα των επισκεπτών ή την επιλογή της Κρήτης ως προορισμό. Η ελλιπής οργάνωση αεροδρομίων και λιμανιών, οι καθυστερήσεις πτήσεων, οι αδυναμίες των μέσων μαζικής μεταφοράς, η ανεπαρκής σήμανση του οδικού δικτύου λειτουργούν ως μειονεκτήματα.
- Μεγάλο μειονέκτημα αποτελεί και η **έλλειψη υποστηρικτικών υποδομών**. Σε όλη την Κρήτη λειτουργεί ένα γραφείο αγροτουρισμού, στη Σητεία. Αλλά υπάρχει ένωση αγροτουριστικών καταλυμάτων.
- Αν και ο ανθρώπινος παράγοντας παίζει τον πρώτο ρόλο, η **χαμηλή ποιότητα του στελεχιακού δυναμικού** αποτελεί μια πραγματικότητα. Έτσι ο κρητικός αγροτουρισμός τίθεται σε μειονεκτική θέση σε σχέση με των άλλων χωρών και αποκτά μειωμένη ανταγωνιστικότητα έναντι άλλων προορισμών.
- Οι **ανεπαρκείς και αναποτελεσματικές προσπάθειες προβολής**, που φτάνουν μέχρι και την απουσία, εντείνουν τη δυσκολία διείσδυσης στις μεγάλες αγορές του εξωτερικού. Η κατάσταση χειροτερεύει λαμβάνοντας υπ' όψιν την έντονη εξάρτηση από αποφάσεις επιλογές και πολιτικές μεγάλων τουριστικών πρακτορείων του εξωτερικού

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- Η Κρήτη διαθέτει **δυνατότητες για την ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού**, άρα και για όλων των μορφών εναλλακτικού τουρισμού και των δραστηριοτήτων που άπτονται του αγροτουρισμού, αθλητικός, ορειβατικός, φυσιολατρικός, θρησκευτικός, δράσης.
- Επίσης στον αγροτουρισμό μπορούν να ενταχθούν η κρητική **διατροφή και γαστρονομία**, αλλά και τα τοπικά προϊόντα. Τα ντόπια προϊόντα (αρκετά αναγνωρισμένα Π.Ο.Π.) και η κρητική κουζίνα είναι αναγνωρισμένης, υψηλής ποιότητας και είναι γνωστή η ευεργετική τους επίδραση στην ανθρώπινη υγεία.
- Για όσους ενδιαφέρονται να δραστηριοποιηθούν στον αγροτουρισμό υπάρχουν **χρηματοδοτικές ευκαιρίες** μέσω Leader και άλλων προγραμμάτων. Επίσης έχει ήδη χρηματοδοτηθεί η δημιουργία πολιτιστικών και φυσιολατρικών διαδρομών σε πάρα πολλά μέρη του νησιού.
- Στην περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού θα συμβάλλει και η **ολοκλήρωση των βασικών έργων υποδομής**. Οι αερομεταφορές να βελτιωθούν και να επιλυθούν σημαντικά ζητήματα θαλάσσιων μεταφορών διαχείρισης απορριμμάτων, ύδρευσης.
- Ο αγροτουρισμός μπορεί να αποτελέσει **διέξοδο για τον εγχώριο τουρισμό**. Ο μαθητικός, ο εκπαιδευτικός, της τρίτης ηλικίας, ο οικογενειακός μπορούν να διοχετευθούν στον αγροτουρισμό. Ιδίως σε περίοδο κρίσης που οι διακοπές εντός χώρας είναι μια οικονομική λύση.
- Εξάλλου η Κρήτη και το τουριστικό της προϊόν έχουν ήδη μια θετική εικόνα για τους υποψήφιους τουρίστες του κλασικού αλλά και του αγροτικού τουρισμού. Διαθέτει **ξεχωριστή ταυτότητα**, χαρακτηρίζεται από ζεστή φιλοξενία και θεωρείται ασφαλής ταξιδιωτικός προορισμός.
- Η δραστηριότητα των γυναικείων αγροτικών συνεταιρισμών στην Κρήτη θα μπορούσε να επεκταθεί στη **λειτουργία ξενώνων** και άλλων οικημάτων όπως **φάρμες** και **αγροκτήματα**, εντός των οποίων να προσφέρεται διαμονή.
- Το φαινόμενο της εγκατάστασης στην Κρήτη συνταξιούχων από άλλες Ευρωπαϊκές Χώρες και πολλές φορές σε μικρά και απομακρυσμένα χωριά μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την προβολή της αγροτουριστικής Κρήτης.

ΑΠΕΙΛΕΣ

- Ο κρητικός αγροτουρισμός έχει να αντιμετωπίσει το **διεθνή ανταγωνισμό**. Και κυρίως τους ανερχόμενους τουριστικούς προορισμούς που διαθέτουν παρθένο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.
- Ο ανταγωνισμός μπορεί να αντιμετωπιστεί με την **προβολή**. Ωστόσο η προώθηση υστερεί σε δαπάνη, τρόπο και οργάνωση και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό. Επίσης η προβολή πρέπει να αναδειξεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του κρητικού αγροτουρισμού, την πληθώρα των δραστηριοτήτων και το φυσικό περιβάλλον.
- Επειδή ο τουρισμός γενικότερα εξαρτάται από τις αερομεταφορές και λαμβάνοντας υπ' όψιν το αυξημένο ποσοστό των πτήσεων charter που προσγειώνονται στην Κρήτη θα πρέπει να υπάρξει μέριμνα για **βελτίωση και εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων των αεροδρομίων** στην Κρήτη αλλά και την ύπαρξη ενός διεθνούς αεροδρομίου. Ανασταλτικά λειτουργούν οι καθυστερήσεις, οι ακυρώσεις πτήσεων και άλλα προβλήματα που παρουσιάζονται κατά καιρούς στις αερομεταφορές.
- Πάντως τέτοια προβλήματα δεν προκύπτουν μόνο λόγω έλλειψης κατάλληλων υποδομών, αλλά κινητοποιήσεων των εργατικών και παραγωγικών κλάδων. Στάσεις εργασίας των ελεγκτών εναέριας κυκλοφορίας, απεργίες οδηγών ταξί όπως έγινε πέρυσι το καλοκαίρι ή των ναυτεργατών λειτουργούν αρνητικά ως βίωμα ή ως πληροφορία για τουρίστες, τουριστικά γραφεία και επενδυτές. Τα προβλήματα δημιουργεί η εκάστοτε **κοινωνικο-πολιτική κατάσταση**.
- Η άναρχη δόμηση και η **έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού** οδήγησαν στην αλλοίωση της οικιστικής ταυτότητας της Κρήτης. Οι συνέπειες είναι εμφανείς σε επίπεδο αισθητικής, αλλά και στο οικιστικό περιβάλλον, έναν από τους ισχυρότερους τουριστικούς πόρους. Δεν είναι λίγες οι φορές που δίπλα σε παραδοσιακής αρχιτεκτονικής ξωκλήσια, μετόχια, οικισμούς ή σε περιοχές φυσικού κάλλους εμφανίζονται κτίσματα μοντέρνας σχεδίασης και αισθητικής, εντελώς αταίριαστο στην αρχιτεκτονική της περιοχής.
- Η ανεξέλεγκτη δόμηση και η αλόγιστη τουριστική ανάπτυξη ενέχει τον κίνδυνο **καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος**, του κατεξοχήν συγκριτικού πλεονεκτήματος του κρητικού αγροτουρισμού. Στη αποτροπή μιας τέτοιας κατάστασης θα συμβάλλουν αυστηροί κανόνες αρχιτεκτονικής τουριστικών και άλλων καταλυμάτων και η εφαρμογή τους, αλλά και η επίλυση του χρονίζοντος προβλήματος της διαχείρισης απορριμμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Κρήτη μπορεί να αποτελέσει αγαπημένο και ποιοτικό αγροτουριστικό προορισμό. Διαθέτει τα απαραίτητα συστατικά: τη φύση, τη γεωργία, την κτηνοτροφία, πλούσια λαϊκή και τοπική παράδοση.

Ωστόσο θα πρέπει να γίνουν κάποιες βελτιώσεις. Η βελτίωση του οδικού δικτύου είναι απαραίτητη για να μπορέσει ο τουρίστας να μετακινηθεί με ασφάλεια και άνεση, όπως αναφέρεται στο 1^ο κεφάλαιο. Αλλά και η βελτίωση των αεροδρομίων και των λιμανιών, που αποτελούν την πύλη εισόδου στο νησί και εξόδου από το νησί. Η ευκολία πρόσβασης αποτελεί καταλυτικό παράγοντα στην επιλογή τουριστικού προορισμού. Όμως όσες παρεμβάσεις γίνουν θα πρέπει να σεβαστούν το περιβάλλον, τη φύση και τον ντόπιο άνθρωπο και φιλοξενούμενο.

Στην ίδια κατεύθυνση θα πρέπει να διαμορφωθεί και ο χωροταξικός σχεδιασμός. Το υλικό, το σχέδιο και η όλη παρουσία οποιουδήποτε κτηρίου θα πρέπει να συνάδουν με το φυσικό περιβάλλον και την παράδοση και να μην αποτελούν παραφωνία.

Μεγάλη προσοχή πρέπει επίσης να δοθεί στην προβολή της Κρήτης ως αγροτουριστικού προορισμού. Επειδή ο αγροτουρισμός περιλαμβάνει κι άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού αλλά και διαφορετικές ανά περιοχή εκφάνσεις, θα πρέπει η προβολή να επικεντρωθεί στα επιμέρους τοπικά πλεονεκτήματα ή σε αντίστοιχες ενότητες δραστηριοτήτων. Ένας ορθός και ήδη διαδεδομένος τρόπος προώθησης είναι η καταγραφή των δραστηριοτήτων ανά νομό ή οικισμό παράλληλα με τη θεματική καταλογογράφηση π.χ. φαραγγίων ή σπηλαίων ανά νομό ή διαμέρισμα. Από τέτοιου είδους καταγραφές αντλήθηκαν τα στοιχεία για τις δραστηριότητες και τους πίνακες, που τις αφορούν, στο κεφάλαιο 3.

Ο κρητικός αγροτουρισμός θα πρέπει να γίνει ανταγωνιστικός και να ανεξαρτητοποιηθεί από τουριστικά γραφεία. Η αδιαμφισβήτητη ποιότητα, η κρητική φύση και τα προϊόντα της, ο ανθρώπινος παράγοντας αλλά και ο στρατηγικός σχεδιασμός και η κεντρική τουριστική πολιτική θα συμβάλλουν στην ανάπτυξή του. Ειδικότερα στο νομό Λασιθίου, που είναι σχεδόν παρθένα περιοχή, με ανεκμετάλλετους φυσικούς πόρους και πολύ ορεινή ομορφιά, υπάρχουν προοπτικές ανάπτυξης του αγρο-

τουρισμού. Ωστόσο η ανάπτυξη θα πρέπει να υπακούει στον κανόνα του μέτρου, για να μην έχει ο αγροτουρισμός την κατάληξη του μαζικού.

Από την ανάλυση των αγροτουριστικών καταλυμάτων προέκυψαν τα παρακάτω:

Το Ελληνικό κράτος και οι τοπικές αρχές μέσα από ειδικά προγράμματα (Leader, ΟΠΑΑΧ) χρηματοδότησαν δράσεις και επενδύσεις στην κατεύθυνση της ανάπτυξης του αγροτουρισμού.

Αυτό δείχνει ότι η πολιτεία έχει αποδεχθεί την αναγκαιότητα της ανάπτυξής του αλλά ίσως το ποσό που δαπανήθηκε να μην είναι αρκετό για ορατά αποτελέσματα.

Οι ιδιώτες έχουν δραστηριοποιηθεί στον τομέα του αγροτουρισμού όπως φαίνεται από την εξάντληση των σχετικών χρηματοδοτήσεων, την ύπαρξη επιχειρήσεων που ασχολούνται με θεματικές δραστηριότητες.

Από τα στοιχεία των αγροτουριστικών καταλυμάτων που αναλύσαμε στο κεφάλαιο 3, τα σημαντικότερα συμπεράσματα είναι:

Βρίσκονται κυρίως σε τοποθεσίες βουνού, αναμενόμενο γιατί ο τουρισμός θάλασσας είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος στην Κρήτη. Οι τιμές τους είναι σχετικά ακριβές (κυμαίνονται από 70€ έως 215€ που σημαίνει ότι είναι αντίστοιχες με τα υπόλοιπα ξενοδοχεία).

Περαιτέρω μελέτη στον κλάδο του αγροτουρισμού θα μπορούσε να γίνει για το διαχωρισμό του αγροτουρισμού από τον μαζικό τουρισμό, εφόσον καταλύματα που ονομάζονται αγροτουριστικά και παραδοσιακά διαθέτουν εγκαταστάσεις και ανέσεις που παρέχονται σε ξενοδοχειακές μονάδες του μαζικού τουρισμού. Οι επιπλέον υπηρεσίες έχουν σαν αποτέλεσμα την αύξηση των τιμών στα αγροτουριστικά καταλύματα, όπως αναφέρεται παραπάνω, αν και ο αγροτουρισμός θεωρείται μια φτηνή επιλογή για διακοπές. Επίσης θα πρέπει να προστεθούν περισσότερες αγροτουριστικές δραστηριότητες (ζύμωμα, πατητήρι, τυροκομία, μελισσοκομία, σαλιγκαροτροφία κ.λ.π.) για να έρχονται οι φιλοξενούμενοι σε άμεση επαφή με τη φύση και τον πολιτισμό. Επιπλέον τα παραγόμενα προϊόντα μπορούν να καταναλωθούν από τους συμμετέχοντες στις δραστηριότητες. Προφανώς στα πλαίσια μιας πτυχιακής εργασίας δεν είναι δυνατό να εξαντλήσουμε όλες τις πλευρές και λεπτομέρειες του αγροτουρισμού στην Κρήτη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Τεκίδου Χρυσούλα (2010), **Η διαχρονική εξέλιξη της τουριστικής δραστηριότητας στην Κρήτη. Επιπτώσεις στο ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον**, Πτυχιακή Εργασία στο Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων, Σχολή Διοίκησης Οικονομίας, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα

<http://195.251.240.254:8080/bitstream/handle/10184/2206/Tekidou%20X%20%5BMain%5D.pdf?sequence=2>

ημερομηνία πρόσβασης: 15/10/2011

-Καμπιτάκη Ελένη (2007), **Αγροτουρισμός στην Κρήτη, Παραδοσιακά Ξενοδοχεία και Αγροτουριστικές Επιχειρήσεις**, Πτυχιακή Εργασία στο Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων, ΤΕΙ Κρήτης, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/tour/2007/Kabitaki/attached-document/2007Kabitaki.pdf> ημε-

ρομηνία πρόσβασης: 15/10/2011

-Εμμανουήλ Χαλκιαδάκης-Άρης Χανιωτάκης (2010), **Σύγχρονες μορφές τουρισμού και μελλοντικές τάσεις**, Πτυχιακή Εργασία στο Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων, Σχολή Διοίκησης Οικονομίας, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/tour/2010/ChalkiadakisEmmanouel,ChaniotakisAris/attached-document-1291280770-151950-6501/Chalkiadakis_Chaniotakis2010.pdf

ημερομηνία πρόσβασης: 15/10/2011

-Το Βήμα (2012), **«Πράσινος Τουρισμός»: Εντάχθηκαν 236 επενδυτικά σχέδια**, ιστοσελίδα εφημερίδας, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=437642>, ημερομηνία πρόσβασης: 05/01/2012,

-Το Βήμα (2012), **Οι νέοι επιστρέφουν στην ύπαιθρο για ποιοτικότερες συνθήκες ζωής**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.tovima.gr/society/article/?aid=450497>

ημερομηνία πρόσβασης: 27/03/2012

-Κλώντζας Λ. (2012), **Το καλύτερο μικρό ξενοδοχείο της Ευρώπης στη Σφάκα**, Εφημ. Ανατολή, 01/02/2012.

-In.gr:ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ (2009), **Ο Αγροτουρισμός, Εισαγωγικό Σημείωμα**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.in.gr/agro/laws/Agro1/agro01.asp>, ημερομηνία πρόσβασης: 04/11/2009

-Πάρτε τα βουνά: Οδοιπορικό στην ορεινή Ελλάδα (2010), **Πρέσπες: ΥΛΑΤΙΝΗ ΓΑΛΗΝΗ**, δημοσίευση σε blog, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://partetavouna.blogspot.com/2010/03/blog-post_29.html ημερομηνία πρόσβασης: 01/04/2012.

-ΕΛΟΤ (2003), Γεωπονική Σχολή Α.Π.Θ. διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.agro.auth.gr/ao/agrotourism/2-1.pdf> ημερομηνία πρόσβασης: 15/03/2012

-Εναλλακτικός Τουρισμός στη Δυτική Κρήτη (2008), **Ενέργειες για αναγνώριση της κρητικής διατροφής**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.chania-info.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=448&Itemid=178 ημερομηνία πρόσβασης:

-DefenceNet (2012), **16,4 εκατ. τουρίστες επισκέφτηκαν την Ελλάδα το 2011, αφήνοντας πίσω 10,5 δισ ευρώ**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.inews.gr/148/164-ekata-touristes-episkeftikan-tin-ellada-to-2011-.htm> ημερομηνία πρόσβασης: 01/04/2012

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<http://www.touristikiekpaideysi.gr/index.php/articles/presentations/60-2009-10-20-06-18-30.html?showall=1>

<http://agrotourismos.wordpress.com/2008/05/14/whyagro/>

<http://www.rethymnon.gr/index.php?agrotourismos>

<http://www.rethymnon.gr/index.php?katalimata>

http://www.chania.eu/tourism/index.php?option=com_content&view=article&id=133&Itemid=271&lang=el

<http://agrozenia.net/hotel/%CE%BC%CE%B7%CE%BB%CE%B9%CE%AC>

http://www.lasithitourism.com/tourism/agrotourism_gr.html

<http://www.crete-region.gr/greek/H%20Perifereia/domi/dieythinseis/dga/opaax.html>

http://www.minagric.gr/greek/agro_pol/leader/leader.htm

http://www.oadyk.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=39:h-leader-&catid=43:-leader&Itemid=135

<http://www.oas.gr/companyprofile/activitie/>

<http://www.anko.gr/leader/leadergeneral.html>

<http://www.anko.gr/leader/description.html>

<http://www.anko.gr/leader/description+.html>

<http://www.crete.tournet.gr/el/alternative-tourism/outdoor-activities>

<http://www.agrotourcrete.gr/el/xania/79.html>

<http://www.agrotourcrete.gr/el/rethumno/80.html>

<http://www.agrotourcrete.gr/el/hrakleiou/81.html>

<http://www.agrotourcrete.gr/el/lasithi/82.html>

<http://agrotourismos.wordpress.com/>

<http://www.minagric.gr/greek/data/list%20EL%20PDO%20PGI.xls>

<http://eloundastar.gr/articles.asp?mlang=gr&aid=91&id=126>

<http://agrozenia.net/stoxoi>

<http://www.2811.gr/gorges/%CE%A6%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%B3%CE%B3%CE%B9+%CE%A7%CE%B1>

<http://www.freevox.gr/%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CF%80%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CE%AC->

<http://www.biorama-gr.blogspot.com/>
<http://www.cretainfo.net/records.asp?lang=0&cat=40&subcat=403>
http://www.terracreta.gr/gr_pages/gr_recipes.html
<http://www.cretanbeaches.com/m%CE%BFnastiria/m%CE%BFnastiria-lasithi%CE%BFy/moni-aretiou-karydi-neapolis/>
http://agiapelagia-diana.com/crete_gr.html
<http://www.crete.tournet.gr/el/cretan-diet/5618-cretan-cheese>
http://www.explorecrete.com/crete-west/Rethymnon_oldtown/GR_Rethymnon_1200.html
<http://hellinon.net/PyramidesGR.htm>
<http://www.milia.gr/page7/page7.html>
<http://www.tovima.gr/society/article/?aid=450497>
http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%AC%CE%BB%CF%85%CF%83%CE%B7_SWOT
http://www.infobiz.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=8&Itemid=4
<http://www.agro.auth.gr/ao/agrotourism/2-1.pdf>
<http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/ba/2008/MpoultadakisSpiros/attached-document/vrontaki.pdf>
<http://www.krassanakis.gr/europe.htm>
http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/leader/2006_el.pdf
http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%83%CE%BF%CE%B3%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%AE
http://www.infobiz.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=8&Itemid=4

ΠΑΡΑΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΕΡΓΑ ΤΟΥ Ο.Α.Σ.

Στο πίνακα αυτό φαίνονται τα βασικά έργα και προγράμματα του Ο.Α Σ. Α.Ε. από το 1988 μέχρι σήμερα.

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ/ ΦΟΡΕΑΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
1. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LEADER ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΣΗΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΡΟΠΕΔΙΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	LEADER Υπ. ΓΕΩΡΓΙΑΣ	3.402.465,15 €
2. ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΝΕΜΟΓΕΝΝΗΤΡΙΑΣ ΙΣΧΥΟΣ 500 KW.	ΕΟΚ/D. G XVII	880.410,86 €
3. ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ &ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΜΝΗΜΕΙΩΝ, ΟΙΚΙΣΤΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ &ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΚΤΙΣΜΑΤΩΝ ΕΠΑΡΧΙΑΣ	ΜΟΠ ΚΡΗΤΗΣ	355. 099,05 €
4. ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΤΩΝ ΕΛΑΙΟΥΡΓΕΙΩΝ	ΜΟΠ ΒΙΟΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	184. 886,28 €
5. ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΒΙΟΑΕΡΙΟΥ ΑΠΟ ΑΠΟΒΛΗΤΑ ΣΤΑΦΙΔΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ	ΜΟΠ ΒΙΟΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	146. 735,14 €
6. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΤΩΝ Μ. Μ.	ΜΟΠ ΚΡΗΤΗΣ	67. 498,17 €

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ		
7. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	Ε. Κ. Τ, ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ, EUROFORM, NOW	525. 566,42 €
8. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	LEDA /ΕΟΚ	29. 347,03 €
9. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ (1990-1993)	SPEC	45. 487,89 €
10. ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ	SARICEOK/Γ. Δ XVI	67. 498,17 €
11. ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΗΤΕΙΑΣ	SARICEOK/Γ. Δ XVI	58. 694,06 €
12. ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (1990-1991)	ΕΟΚ (Γ. Δ. XI)	44. 020,54 €
13. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LEADER II ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΣΗΤΕΙΑΣ	LEADER Υπ. ΓΕΩΡΓΙΑΣ	3. 521. 643,43 €
14. ΓΡΑΦΕΙΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ Μ. Μ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	LEADER	67. 498,17 €
15. ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	LEADER	86. 573,73 €
16. ΜΝΗΜΕΙΑ ΕΠ. ΣΗΤΕΙΑΣ	INTERREG II	440. 205,43 €
17. ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ 2,5	Ε. Ε. (Γ. Δ. XVII)	3. 228. 173,15 €

MW	ΤΗΡΜΙΕ	
18. ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ 2,4 MW	Ε. Ε. (Γ. Δ. ΧVII)	3. 228. 173,15 €
MW	ΤΗΡΜΙΕ	
19. ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ 5 MW	Νόμος 1892/90	6. 456. 346,29 €
20. ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ 1,2 MW	Ε. Π. ΑΝ.	1. 907. 556,86 €
21. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΣΗΤΕΙΑΣ	ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ 2ΚΠΣ/ΕΟΤ- Ε. Ε.	2. 212. 765,96 €
22. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ 2ΚΠΣ /ΑΝΑΠΤ. ΚΡΗΤΗΣ- Ε. Ε.	85. 106,38 €
23. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΕΡΡΑ – ΔΙΑΣ	Ε. Ε. /DGXVI, – ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	29. 347,03 €
24. ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΖΑΚΡΟΥ ΔΗΜΟΥ ΙΤΑΝΟΥ	ΥΠ. ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝ. ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ	159. 479,09 €
25. ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΣΤΑ ΑΧΛΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΑΚΡΥ ΓΙΑΛΟΥ	ΥΠ. ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝ. ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ	195. 674,25 €
26. ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΓΟΥΔΟΥΡΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΛΕΥΚΗΣ	ΥΠ. ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝ. ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ.	158. 730,74 €
27. ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΕΠ. ΣΗΤΕΙΑΣ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LEADER II	352. 164,34 €
28. ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΜΑΚΡΥ ΓΙΑΛΟΥ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ	270. 000,00 €
29. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΒΟΗΘΕΙΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΠ	185. 000,00 €

ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΜΑΚΡΥ ΓΙΑΛΟΥ ΚΑΙ ΛΕΥΚΗΣ	ΚΡΗΤΗΣ	
30. ΔΙΑΦΟΡΑ ΜΙΚΡΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	ΥΟUTHSTART, ΑΔΑΡΤ. κ. λ. π	29. 347,03 €
31. ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	96. 845,19 €
32. ΤΟΠΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ	1. 869. 405,72 €
33. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	ΥΠΕΧΩΔΕ	88. 041,09 €
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΠΟΥ σε Ευ- ρώ		30. 375. 000,00 €

Πίνακας Π1, Έργα και προγράμματα του Ο.Α.Σ.,

(Πηγή: <http://www.oas.gr/companyprofile/activitie/#more-61>)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΑΝΑ ΝΟΜΟ

ΛΑΣΙΘΙ	ΗΡΑΚΛΕΙΟ
ΛΑΣΙΘΙ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΞΕΝΩΝΕΣ	ΒΕΛΑΝΙ-ΠΙΠΙΚΟ Κ ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ
ΑΣΠΡΟΣ ΠΟΤΑΜΟΣ	ΞΕΝΩΝΕΣ ΘΑΛΟΡΗ
ΛΑΣΙΘΙΝΟΣ-ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΠΑΡΚΟ	ΚΑΛΗΜΕΡΑ ΑΡΧΑΝΕΣ VILLAGE
ΜΕΤΟΧΙ ΒΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΠΡΙΝΟΣ VILLAGE
ΒΙΛΑ ΜΑΛΛΑ	ΣΥΓΓΕΛΑΚΗΣ STUDIOΣ-ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ
ΚΡΗΣΣΑ ΓΕΙΤΟΝΙΑ	ΘΩΜΑΙΣ RESORT
ΜΑΡΩΝΙΑ ΑΗΡ	ΒΙΛΑ ΑΓΑΠΗ
ΜΑΡΩΝΙΑ ΥΔΩΡ	ΑΓΡΟΙΚΙΕΣ ΚΤΗΜΑ ΣΤΡΑΤΑΚΗ
ΑΓΙΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ	ΤΟ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΑΡΧΑΝΕΣ
ΝΕΡΑΙΔΕΣ ΣΚΛΑΒΩΝ	ΑΣΙΟΝ ΛΙΘΟΣ-ΒΙΛΕΣ
	ΒΙΓΛΑΤΟΡΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ
	ΕΑΡΙΝΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ
	ΕΛΑΙΩΝΑΣ ΞΕΝΩΝΕΣ
	ΕΛΕΝΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΔΩΜΑΤΙΑ
	ΗΛΙΑΘΟΣ ΚΤΙΡΙΑΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ
	ΚΑΤΑΛΑΓΑΡΙ COUNTRY RESORT
	ΚΕΡΑΜΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ
	ΑΕΤΟΒΙΓΛΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΞΕΝΩΝΕΣ
	ΑΡΟΔΑΜΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ
	ΑΓΙΟΚΛΙΜΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΣΠΙΤΙ
	ΑΡΟΘΙΛΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΡΗΤΙΚΟ ΧΩΡΙΟ
	ΑΓΡΟΤΙΚΟΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ
	BALSAMICO ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΣΟΥΙΤΕΣ
	ADRIADES HOUSE
	HORΙΑΤΙΚΟ ΣΠΙΤΙ
	ΚΑΤΑΛΑΓΑΡΙ SUITES
	DIMITRIS VILLA
	ΞΕΝΩΝΑΣ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ
	ΒΕΓΓΕΡΑ
	ΑΚΡΟΣ ΟΡΕΩΝ
	ΑΓΡΟΙΚΙΕΣ
ΣΥΝΟΛΟ 10	29

ΡΕΘΥΜΝΟ	ΧΑΝΙΑ
STRATOS VILLAS	ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ ΒΙΛΑ
ΒΙΛΑ ΑΛΑΡΙΑ	ΑΣΠΑΛΑΘΟΣ ΒΙΛΑ
ΚΤΗΜΑ ΔΑΛΑΜΠΕΛΟΣ	ΚΑΛΙΘΕΑ ΒΙΛΑ
ΘΥΜΑΡΙ Κ ΑΝΕΜΟΣ	ΠΡΙΝΟΛΙΘΟΣ ΒΙΛΑ
ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΜΕΖΟΝΕΤΕΣ Κ ΔΩΜΑΤΙΑ	ΑΣΚΥΦΟΥ ΒΙΛΑ
ARKADI HILLS ΚΤΗΜΑ	ΜΠΕΤΥ ΒΙΛΑ
COTTAGE RIVER	ΑΛΩΝΙ ΒΙΛΑ
ΑΡΑΒΑΝΕΣ ΔΩΜΑΤΙΑ	COTTAGE STRATIS 1909
ΕΝΑΓΡΟΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΣΠΙΤΙΑ	ΑΠΟΚΟΡΩΝΑΣ ΒΙΛΑ
ΗΔΥΛΗ ΞΕΝΩΝΑΣ	ALEXANDER VILLAS
ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΟ ΒΙΛΑ	ΛΕΥΚΟΡΙΤΗΣ RESORT
ΝΤΕΛΙΝΑ ΟΡΕΙΝΟ ΘΕΡΕΤΡΟ	ΕΛΩΤΙΣ ΒΙΛΑ
ΠΑΓΑΣΟΣ ΘΕΡΕΤΡΟ	ΦΑΛΑΣΑΡΝΑ ΒΙΛΑ
ΡΟΥΜΕΛΗ ΒΙΛΕΣ	ΜΑΓΔΑΛΙΝΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ
STONE VILLAGE HOTEL	ΟΑΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ
ΕΛΙΖΑΜΠΕΘ ΒΙΛΑ	ΜΕΤΟΧΙ ΓΕΩΡΓΙΑ
ΚΑΣΤΕΛΛΟΣ VILLAGE	ΣΠΗΛΙΑ VILLAGE
ΑΠΟΣΠΕΡΙΤΗΣ	ΕΛΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΞΕΝΩΝΑΣ
IRINI APARTMENTS	CRETAN TRADITIONAL VILLAS
ALKISTIS VILLA	AFRATA VILLAS
ΥΑΚΙΝΘΟΣ	LYDIA MOUNTAIN SPRIN
ΑΜΠΕΛΟΣ ΒΙΛΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΚΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ	ΝΑΥΣΙΚΑ ΒΙΛΑ
ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΩΝ ΚΟΥΡΗΤΩΝ	ΤΟ ΚΤΗΜΑ ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΣ
ARCUS LUXURY SUITES	RIZA APARTMENTS
	ΜΗΛΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ 24	25

Πίνακας Π2, Καταλύματα Αγροτουρισμού στην Κρήτη για κάθε νομό

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ

NOMOS ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

NOMOS PEΘYMNOY

NOMOS XANIΩN

